

ЦЕНТРАЛЬНІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Інформаційно-аналітичні матеріали до слухань на тему:

**«Захист прав і свобод громадян України, які
перебувають на території держав-членів ЄС та інших
держав як тимчасово переміщені особи, внаслідок
збройної агресії Російської Федерації»**

м. Київ

Інформаційно-аналітичні матеріали
до комітетських слухань на тему: „Захист прав і свобод громадян України,
які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав як
тимчасово переміщені особи, внаслідок збройної агресії
Російської Федерації”

Щодо заходів міжнародного характеру

З початку широкомасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України Міністерством соціальної політики України проводиться послідовна міжнародна робота, направлена на захист прав і свобод громадян України, які тимчасово переміщені на території держав-членів ЄС та інших держав внаслідок збройної агресії Російської Федерації, негайне реагування на потреби українського суспільства, що постраждало від воєнних дій Російської Федерації проти України, а також залучення допомоги від країн-членів Європейського Союзу.

Міністром соціальної політики України Мариною Лазебною проведено двосторонні зустрічі з очільниками профільних міністерств та інституцій соціального захисту, зокрема Республіки Польща, Федеративної Республіки Німеччина, Великої Британії, Угорської Республіки, Італійської Республіки, Грецької Республіки, Республіки Болгарія, Латвійської Республіки, Литви, Португальської Республіки, Чеської Республіки, Республіки Австрія, а також Віце-президентом Європейської комісії з питань демократії та демографії Дубравкою Шуїцою та членом Європейського парламенту, Головою Комітету з питань працевлаштування та соціальних справ Драгошем Пислару.

Міністром взято участь у заходах міжнародного характеру:

1. Координаційній зустрічі керівників міністерств та відомств з соціальних питань країн Європейського Союзу (Польщі, Чехії, Естонії, Литви, Латвії, Словаччини, Румунії, Угорщини).
2. Позачерговій зустрічі ОЕСР щодо міграційної кризи, пов'язаної з Україною.
3. Конференції Ради Європи щодо стратегії захисту прав дитини.
4. 66-тій сесії Комісії Організації Об'єднаних Націй зі становища жінок.

Керівництвом Мінсоцполітики проведено переговори з представниками 15 міжнародних організацій, зокрема з:

1. Представництвом Верховного комісара ООН у справах біженців в Україні.
2. Місією Міжнародного Комітету Червоного Хреста в Україні. Представництвом Дитячого фонду ЮНІСЕФ в Україні.
3. Міжнародною організацією з міграції в Україні.
4. Представництвом Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні (UNFPA).
5. Агентством США з міжнародного розвитку та місією USAID в Україні.
6. Всесвітньою продовольчою програмою ООН.
7. Міжнародною гуманітарною організацією „Лікарі без кордонів” та іншими.

Результатом численних переговорів керівництва Мінсоцполітики стало укладення двосторонніх Меморандумів з реалізації програм грошової допомоги та підтримки задля максимального охоплення найбільш вразливих категорій громадян, які в умовах воєнного стану опинилися в складному становищі.

Розширення договірно-правової бази у сфері забезпечення соціального захисту дітей

Міністерством соціальної політики здійснюються заходи із забезпечення створення в країнах ЄС єдиної транскордонної політики захисту прав українців, переміщених внаслідок війни Росії проти України. Одним із кроків є проведення переговорного процесу з 23 країнами ЄС щодо укладення Меморандумів у сфері забезпечення соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. Положення двосторонніх Меморандумів стосуються захисту прав та забезпечення потреб дітей з вразливих категорій, які переміщені до інших країн; порядок ведення консульського обліку таких дітей, гарантії їх повернення в Україну після покращення ситуації, недопущення усиновлення українських дітей без згоди України та застосування національного законодавства про усиновлення.

11.04.2022 підписано Договір між Міністерством соціальної політики України та Міністерством соціального захисту і праці Литовської Республіки про співпрацю у сфері захисту дітей, які постраждали від війни в Україні, внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Підписання відбулось в рамках візиту до України Прем'єр-міністра Литовської Республіки Інґріди Шимоніте.

Після завершення консультацій держав-членів ЄС з Європейською комісією очікується продовження консультації щодо укладення Меморандумів з іншими країнами.

Закордонні візити

З метою консолідації спільних з країнами-партнерами дій, що спрямовуються на захист прав і забезпечення найкращих інтересів і потреб вимушено переміщених за кордон українських дітей, Міністром соціальної політики України здійснено візит до Республіки Польща та Литовської Республіки (23 – 27.05.2022).

У ході візиту до Польщі Міністр ознайомила з роботою Приймаючого центру у м. Стальова Воля та поспілкувалась з працівниками і волонтерами, які забезпечують його роботу, в тому числі з працівниками Міністерства соціальної політики України та Національної соціальної сервісної служби, які тимчасово відрядженні до центру для допомоги українським дітям.

Головним предметом обговорення з польськими колегами було питання тимчасової опіки над українськими дітьми, які перемістилися без супроводу законного представника або особи, яка наділена таким правом. І основна проблема на сьогодні - це діти без супроводу у віці 16-18 років, оскільки відповідно до українського законодавства вони мають право на вільний самостійний виїзд за межі України, а польське законодавство не дозволяє дітям до 18 років подорожувати самостійно. Чинне законодавство Республіки Польща

передбачає, що інтереси дитини, яка перебуває на її території без супроводу дорослої особи і опіку над нею, представляє тимчасовий опікун визначений польською стороною. Наразі у Приймаючому центрі перебувають 32 підлітків, яким не призначено польською стороною тимчасових опікунів.

За результатами обговорення домовлено, що українська сторона для забезпечення в подальшому подібних випадків підготує рішення про супровід підлітків 16-18 років через кордон та напрацює чіткий алгоритм дій саме щодо підлітків, які опинилися в складних життєвих обставинах: від виявлення їхніх потреб до кінцевої стадії вирішення їхніх проблем.

У ході візиту до Литовської Республіки Міністром проведено переговори з Міністром соціального захисту та праці Литовської Республіки Монікою Навіцкене, під час яких обговорено умови перебування та програми підтримки тимчасово переміщених українців, та підписано Спільну відкриту заяву про засудження незаконних дій Російської Федерації проти дітей України.

Щодо інформування громадян України, які вимушені покинути постійне місце проживання у зв'язку з воєнними діями Російської Федерації проти України

З метою інформування громадян України, які вимушені покинути постійне місце проживання у зв'язку з воєнними діями Російської Федерації проти України, щодо умов тимчасового перебування у країнах-партнерах, Мінсоцполітики направлено лист до Міністерства закордонних справ України щодо сприяння щотижневому отриманню від дипломатичних представництв України за кордоном наступної інформації:

1. Актуальних статистичних даних щодо чисельності осіб, які перемістилися до країни перебування, а також кількості осіб, які стали на консульський облік із вказанням вікової категорії громадян України.
2. Переліку правових статусів, які надаються країною-перебування громадянам України (статус біженця або інший статус тимчасового захисту).
3. Переліку допомог та преференцій, який включає той чи інший статус, зокрема розміри разових та/ або періодичних соціальних допомог, медичне та соціальне страхування, виплати на оренду житлового приміщення тощо.
4. Програми інтеграційної підтримки, впроваджені країною (мовні курси, трудова кваліфікація/ перекваліфікація, освітні програми, влаштування дітей у дитячі садки, групові заняття тощо).
5. Кількість реєстраційних центрів для переміщених з України осіб та місце їх розташування.

За даними, які щотижнево оновлюються дипломатичними представництвами України за кордоном, станом на 25.05.2022, загальна кількість осіб, які прибули до іноземних державах після 24.02.2022 – 4 649 255 осіб, з них:

- віком від 18 до 60 років – 2 577 309 осіб;
- віком до 18 років – 1 568 966 осіб;

- віком понад 60 років – 502 980 осіб.

Загальна кількість осіб, взятих на тимчасовий консульський облік в іноземних державах після 24.02.2022 – 13 386 осіб, з них:

- віком від 18 до 60 років – 1 146 осіб;

- віком до 18 років – 12 199 осіб;

- віком понад 60 років – 41 особа.

Також, Мінсоцполітики спільно з ТОВ „Інтерфокус” на замовлення VISA розробляється „Дайджест від Міністерства соціальної політики України” де громадяни України, які планують або були вимушені тимчасово покинути Україну, зможуть ознайомитися з офіційною інформацією щодо допомог, які надаються країнами для громадян України, зокрема: інформація щодо отримання статусу на території інших держав, громадянами України; питання забезпечення житлом; питання забезпечення фінансовою допомогою; медичні питання; питання освіти; питання працевлаштування; інформація щодо реєстраційних центрів для переміщених з України осіб, та інша корисна інформація.

Щодо забезпечення можливості виїзду за кордон осіб з інвалідністю, хворих дітей, дітей сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, а також тих, хто за ними доглядає

Для забезпечення можливості виїзду за кордон осіб з інвалідністю, хворих дітей, дітей сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, а також тих, хто за ними доглядає, постановами Кабінету Міністрів України від 12.03.2022 № 264, від 29.03.2022 № 383, від 01.04.2022 № 399 внесено ініційовані Мінсоцполітики зміни до Правил перетинання державного кордону громадянами України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57.

Згідно із зазначеними постановами, особи з інвалідністю мають право перетинати державний кордон за наявності таких документів:

довідки до акта огляду медико-соціальною експертною комісією (форма первинної облікової документації № 157-1/о) або посвідчення, яке підтверджує відповідний статус, пенсійного посвідчення чи посвідчення, що підтверджує призначення соціальної допомоги відповідно до Законів України „Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю”, „Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю”, в яких зазначено групу та причину інвалідності, або довідки для отримання пільг особами з інвалідністю, які не мають права на пенсію чи соціальну допомогу, за формою, затвердженою Мінсоцполітики (далі – документи, що підтверджують інвалідність).

Перетин державного кордону може здійснюватися:

- особою з інвалідністю I чи II групи – у супроводі одного або обох батьків, на утриманні яких перебуває така особа з інвалідністю, дружини /чоловіка, повнолітніх сина/ доньки, їх дружини/ чоловіка (за наявності документів, що підтверджують родинні зв'язки та інвалідність);

- особою з інвалідністю I чи II групи або іншою особою, яка потребує постійного догляду, – у супроводі особи, яка здійснює постійний догляд за зазначеними категоріями осіб (за наявності документів (посвідчення, довідки) про отримання компенсації (допомоги, надбавки) на догляд, а у разі супроводу особи з інвалідністю I чи II групи – додатково документів, що підтверджують інвалідність);

- особою з інвалідністю, визаною судом недієздатною, – у супроводі її опікуна (за наявності рішення про призначення опікуном над такою недієздатною особою), а у разі коли опікуна такій особі не призначено, – у супроводі одного з повнолітніх членів сім'ї (за наявності документів, що підтверджують родинні зв'язки та інвалідність);

- особами з інвалідністю або іншими особами, які потребують постійного догляду, які проживають/ перебувають у закладах/ установах різних форм власності та підпорядкування і отримують соціальні послуги стаціонарного догляду, паліативного догляду, підтриманого проживання крім певних, визначених постановою Кабінету Міністрів України категорій осіб з інвалідністю, – у супроводі осіб, у тому числі працівників закладу догляду, уповноважених директором закладу догляду/ особою, яка його заміщує (за наявності наказу директора закладу догляду або особи, яка його заміщує, про виїзд осіб з інвалідністю або інших осіб, які потребують постійного догляду, за межі України та документів, що підтверджують інвалідність). При цьому осіб з інвалідністю або інших осіб, які потребують постійного догляду, можуть супроводжувати особи, у тому числі працівники закладу догляду, які не перебувають на військовому або спеціальному обліку в Міноборони, СБУ чи Службі зовнішньої розвідки, або працівники закладу догляду, які перебувають на військовому або спеціальному обліку в Міноборони, СБУ чи Службі зовнішньої розвідки, з розрахунку одна особа на 50 осіб з інвалідністю та інших осіб, які потребують постійного догляду.

Супровід дітей з інвалідністю для виїзду за межі України може здійснюватися матір'ю та / або батьком, опікуном, піклувальником, одним або обома прийомними батьками, батьками-вихователями, які здійснюють такий супровід, за наявності посвідчення, що підтверджує призначення соціальної допомоги відповідно до Закону України „Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю”. Супровід дітей з інвалідністю для виїзду за межі України також може здійснюватися бабою, дідом, повнолітнім братом, сестрою, мачухою, вітчимою з урахуванням їх приналежності до переліку категорій осіб, які звільнені від військової служби

та мобілізації, за наявності у них відповідних підтвердних документів та документів, що підтверджують родинні зв'язки.

При цьому виїзд за межі України визначених постановою Кабінету Міністрів України категорій осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю чи інших осіб, які потребують постійного догляду, разом із супроводжуючою особою може здійснюватися не більше ніж один раз із часу введення на території України надзвичайного або воєнного стану до його припинення чи скасування.

Уряд також визначив, що особи з інвалідністю I групи та діти з інвалідністю мають першочергове право на проходження передбачених законодавством видів контролю в пунктах пропуску через державний кордон. Разом із зазначеними особами у пріоритетному порядку можуть слідувати особи, які їх супроводжують (не більше ніж дві особи). У пунктах пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення пріоритет може надаватися під час слідування в пішому порядку або на легковому автомобілі за умови відсутності у транспортному засобі, в якому прямують зазначені особи, інших осіб.

Право на першочергове проходження передбачених законодавством видів контролю в пунктах пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення також мають організовані групи осіб з інвалідністю або інших осіб, які потребують постійного догляду та проживають/перебувають у закладах догляду, які слідують автобусом (за умови відсутності у транспортному засобі, в якому прямують зазначені особи, інших осіб, крім осіб з інвалідністю, інших осіб, які потребують постійного догляду та проживають/перебувають у закладах догляду, та наявності не більше ніж двох осіб, що супроводжують кожну особу з інвалідністю).

Щодо виплат соціальних допомог громадянам України, які вимушені покинути постійне місце проживання у зв'язку з воєнними діями Російської Федерації проти України

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 214 від 07.03.2022 „Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану” (зі змінами) під час воєнного стану виплата призначених державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, допомоги на дітей одиноким матерям, допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, допомоги на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлено інвалідність, щомісячної грошової допомоги особі, яка проживає разом з особою з інвалідністю I чи II групи

внаслідок психічного розладу, яка за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за нею, тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме, щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, тимчасової державної соціальної допомоги непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату (далі – державна соціальна допомога) не зупиняється та виплачується у період введення воєнного стану та одного місяця після його припинення.

У разі виїзду отримувача державної допомоги за межі України, виплата державної соціальної допомоги не припиняється на період введення воєнного стану та одного місяця після його припинення.

Надання соціальних гарантій, допомоги та пільг особам, які перемістились з України до інших держав вирішується за законодавством конкретної країни.

Щодо виплати пенсії для осіб, які в умовах війни змінили своє постійне місце проживання та виїхали за кордон

Якщо людина отримувала пенсію через поточний рахунок в уповноваженому банку, доступ до якого здійснюється через платіжну картку, пенсія продовжуватиме виплачуватися на цю картку і особа зможе розраховуватися нею, в тому числі, за кордоном.

Людина, якій пенсію виплачувала АТ „Укрпошта”, може змінити спосіб отримання виплати, а саме отримувати пенсію через платіжну картку. Зокрема, можна без візиту до відділення уповноваженого банку відкрити платіжну картку через офіційний сайт або мобільний додаток банку. При цьому, при відкритті рахунку ідентифікація клієнта здійснюється банком шляхом відеоверифікації. Наразі така послуга доступна у ПриватБанку.

Крім того, згідно із внесеними змінами до Порядку виплати пенсій та грошової допомоги через поточні рахунки в банках, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.1999 № 1596 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25.03.2022 № 363), є можливість подати заяву про виплату пенсії до органу Пенсійного фонду України через веб портал електронних послуг Пенсійного фонду України з використанням засобів кваліфікованого електронного підпису.

Щодо захисту прав дітей і сімей з дітьми

У зв'язку з невимірними загрозами життю і здоров'ю українців та громадян інших держав, які проживають на території України, органами української влади на виконання Закону України „Про правовий режим воєнного стану” забезпечується евакуація дітей і сімей з дітьми до безпечних місць у

межах України, а також за кордон, у тому числі до країн – членів Європейського Союзу.

Так, на кінець квітня 2022 року із закладів різних типів вже евакуйовано понад 6 тис. дітей, з яких понад 3,7 тис. дітей – за межі України, в складі сімейних форм виховання евакуйовано понад 4 тис. дітей, з них понад 3 тис. дітей за межі України.

З метою захисту прав дітей, тимчасово переміщених (евакуйованих) за межі України, у тому числі без супроводу було вжито ряд заходів.

1. Прийнято постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 166, від 01.03.2022 № 179, від 12.03.2022 № 264, від 29.03.2022 № 383, якими вдосконалено Правила перетинання державного кордону громадянами України, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57, в частині спрощення процедури перетину кордону особами з інвалідністю, дітьми різних категорій, у тому числі із закладів, в яких вони цілодобово перебувають, прийомними сім'ями, дитячими будинками сімейного типу, сім'ями опікунів, піклувальників, патронатних вихователів, а також дітьми в супроводі одного із батьків, близьких родичів на час воєнних дій.

Також підготовлено та опубліковано на офіційній сторінці Мінсоцполітики пам'ятку щодо перетинання державного кордону дітьми, особами з інвалідністю та особами, які їх супроводжують, в умовах надзвичайного та воєнного стану.

2. На початку березня 2022 року Мінсоцполітики звернулося до МЗС з проханням:

забезпечити належну роботу консульських установ України в країнах переміщення дітей внаслідок воєнних дій із супроводжуючими їх особами щодо взяття таких дітей та осіб на тимчасовий консульський облік, забезпечення належного захисту їхніх прав та інтересів, а також сприяння їм у поверненні на територію України після стабілізації ситуації в державі;

звернутись до Комітету ООН з прав людини з проханням посприяти належному захисту прав та інтересів дітей, тимчасово переміщених із території України внаслідок воєнних дій, та супроводжуючих їх осіб, а також у поверненні їх на територію України після стабілізації ситуації в державі.

3. Постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.2022 № 302 утворено Координаційний штаб з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану, одним із основних завдань якого є здійснення контролю за постановкою на консульський облік дітей в країні остаточного перебування; прийняття оперативних рішень щодо захисту прав дітей; моніторинг дотримання соціальних стандартів та прав у країні їх перебування, які виїхали за межі України та організація їх повернення в Україну.

4. Підготовлено відкрите звернення Прем'єр-міністра України Д. Шмигала про неприпустимість провадження діяльності з міждержавного усиновлення дітей-громадян України в умовах надзвичайного або воєнного стану.

Також підготовлено інформацію на сайт Мінсоцполітики щодо провадження діяльності з національного усиновлення дітей в умовах воєнного стану.

5. Прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 27.03.2022 № 385 „Деякі питання евакуації дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, в умовах воєнного стану”, якою, зокрема, затверджено Порядок тимчасового переміщення (евакуації) та забезпечення умов перебування на території України, де не відбуваються бойові дії, або за межами України дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, що визначено коло обов’язків адміністрацій закладів, вихованці яких евакуюються, супроводжуючих осіб, у тому числі щодо законного представництва дітей.

6. Мінсоцполітики спільно з членами Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану розроблено рекомендації компетентним органам держав, до яких евакуюються діти – громадяни України, щодо організації роботи із захисту прав та інтересів дітей, які тимчасово перебувають за кордоном без супроводу, які листом від 07.04.2022 № 3451/0/2-22/57 надіслано Міністерства закордонних справ для доведення до відома посольств та консульських установ України в держав, до яких евакуюються діти – громадяни України для забезпечення їх врахування компетентними органами цих держав.

Рекомендації розроблені із урахуванням, насамперед, Гаазької Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей 1996 року, відповідно до якої питання тимчасового захисту дітей без супроводу здійснюється за національним законодавством країни виявлення дитини, а заходи постійного захисту (зокрема, усиновлення, постійна опіка) – за законодавством країни походження дитини.

Також у Рекомендаціях міститься інформація про можливість возз’єднання дітей з їх законними представниками, іншими родичами, знайомими.

7. Прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 15.04.2022 № 447 „Про внесення змін до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов’язаної із захистом прав дитини”, якою передбачено, що діти, які перебувають за кордоном або на тимчасово окупованій території України, за наявності достовірних підстав можуть бути влаштовані під опіку, піклування осіб, які перебувають з такими дітьми у сімейних, родинних відносинах (у тому числі хрещені батьки), що дає таким особам змогу забрати дітей із зони небезпеки.

8. Підписано Меморандуми про співпрацю у сфері забезпечення соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів з ЮНІСЕФ та Литовською Республікою, а також готуються до

підписання такі меморандуми із понад 23 державами світу. Зокрема в зазначених меморандумах акцентовано увагу на недопущенні роз'єднання дітей-громадян України з їхніми законними представниками, супроводжуваними.

9. Надіслано звернення до 18 членів Комітету ООН з прав дитини про неприпустимість передання дітей – громадян України, примусово вивезених до держави-агресора, в сім'ї російських громадян.

10. Розроблено та направлено ОДА, Нацсоцслужбі Рекомендації щодо ведення обліку дітей, які тимчасово переміщені (евакуйовані) на території України, де не ведуться бойові дії, або за межі України в умовах воєнного стану (лист від 26.04.2022 № 4070/0/2-22/57) з метою запровадження тестування процесів обліку переміщених (евакуйованих) дітей.

11. Протягом 18-27 квітня 2022 здійснено відрядження до Республіки Польща, Федеративної Республіки Німеччина, Італійської Республіки для забезпечення моніторингу умов перебування дітей, переміщених внаслідок воєнних дій з території України щодо дотримання соціальних стандартів та прав у державі їх перебування.

12. В середині квітня відбулась онлайн-конференція із представниками посольств та консульських установ України в державах, до яких було тимчасово переміщено (евакуйовано) дітей – громадян України, присвячена захисту прав таких дітей, у тому числі без супроводу їхніх законних представників. За результатами заходу Нацсоцслужба забезпечує узагальнення пропозицій та проблемних питань, пов'язаних із роботою посольств та консульських установ України із захисту прав та інтересів окресленої категорії дітей.

13. Урядом прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 10.05.2022 № 580 „Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866 і від 27 березня 2022 р. № 385”, яка має на меті здійснення контролю за дотриманням прав дітей, які тимчасово переміщені (евакуйовані) в межах України або за межі України у період воєнного стану, організації повернення таких дітей за місцем свого проживання (перебування) після припинення воєнного стану в Україні.

Передбачено:

- запровадження обліку дітей, які тимчасово переміщені (евакуйовані) на території України, де не ведуться бойові дії, або за межі України;
- доопрацювання Єдиної інформаційно-аналітичної системи „Діти” для забезпечення ведення в ній відповідного обліку;
- забезпечення захисту інформації, що міститься в інформаційно-аналітичній системі „Діти”.

Щодо протидії торгівлі людьми, включаючи сексуальну та трудову експлуатацію

Наразі існує надскладна міграційна криза, громадяни України вимушені були покидати свої домівки, та шукати безпечний прихисток поза межами країни. Це може призводити до того, що громадяни України можуть стати жертвами різних форм торгівлі людьми, включаючи сексуальну та трудову експлуатацію.

Громадяни, які виїхали за межі країни повинні мати доступ та отримувати інформацію щодо правил безпечного перебування поза межами країни, а також бути обізнаними як поводити себе в разі небезпеки та мати контактні дані відповідних держаних та неурядових структур та отримати необхідну допомогу.

З цією метою Мінсоцполітики 12.05.2022 підписано Протокол № 1 до Угоди про співробітництво між Міністерством соціальної політики України та Міжнародною організацією з міграції (МОМ), яким зокрема передбачено:

- обмін інформацією, статистичними та аналітичними матеріалами щодо переміщення людей внаслідок воєнних дій (зовнішнього та внутрішнього);
- проведення інформаційних кампаній для громадян України, які виїжджають за кордон, а також, які перебувають за кордоном;
- реалізації спільних програм підтримки цільових груп постраждалих українців;
- спільна робота щодо протидії торгівлі людьми та дітьми в результаті їхньої екстреної масової евакуації з районів бойових дій та незаконного примусового переміщення на територію Російської Федерації тощо.

В рамках цієї співпраці, в регіонах України та закордоном розповсюджуються брошури з правилами безпечної міграції та телефонами „гарячих ліній” за якими можна звертатися за допомогою.

Також, в посиленому режимі працює національна гаряча лінія з консультування мігрантів та протидії торгівлі людьми (527 або 0-800-505-501).

В рамках співпраці з Координатором проектів ОБСЄ в Україні, проведено наступну роботу:

- спеціалізовані канали у соціальних мережах, які підтримуються ОБСЄ, розповсюджували повідомлення про правила безпеки та корисні ресурси для тих, хто виїхав з України.
- на сторінках „Work Safe!” у Facebook та Instagram, які були створені для безпеки шукачів роботи за кордоном, публікувалися перевірені та працюючі номери гарячих ліній із надання допомоги біженцям.
- чат-бот „Stay Safe” у Telegram був оновлений, і у ньому з’явився новий розділ під назвою „Воєнні дії змушують вас покинути країну?”, у якому міститься інформація про ризики потрапляння у ситуацію торгівлі людьми, поради з безпеки та корисні контакти.
- розроблено інформаційне відео для біженців за кордоном.

**Пропозиції Мінсоцполітики до рекомендацій
за результатами комітетських слухань на тему: „Захист прав і свобод
громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та
інших держав як тимчасово переміщені особи, внаслідок
збройної агресії Російської Федерації”**

1. Забезпечити розвиток співробітництва з державами-членами та інституціями ЄС, іншими іноземними державами з метою гарантування дотримання прав громадян України, які внаслідок воєнних дій залишили територію України і знаходяться за кордоном.

2. Міністерству соціальної політики України продовжити роботу з компетентними інституціями іноземних держав з метою укладення міжнародних договорів про співпрацю у сфері захисту прав вимушено переміщених дітей – громадян України (передусім дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживали або були зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування в Україні, влаштованих до сімей патронатних вихователів, дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей, під опіку/ піклування), у тому числі в частині дотримання вимог законодавства України у сфері усиновлення на період їх перебування за межами України.

3. Міністерству соціальної політики забезпечити розроблення інформаційного ресурсу з метою інформування громадян України – тимчасово переміщених осіб про умови перебування в іноземних державах.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96
E-mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

**Комітет Верховної Ради України
з питань соціальної політики та
захисту прав ветеранів**

**Комітет Верховної Ради України
з питань гуманітарної та
інформаційної політики**

*Про надання
інформаційно-аналітичних матеріалів*

У відповідь на листи Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів від 18.05.2022 № 04-30/12-2022/80452 та Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики від 19.05.2022 № 04-14/05-2022/81546 щодо проведення 15.06.2022 року слухань на тему: «Захист прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи, внаслідок збройної агресії Російської Федерації» Міністерство освіти і науки України надає:

- інформаційно-аналітичні матеріали;
- пропозиції до рекомендацій слухань;
- інформацію про осіб, які візьмуть участь від МОН.

Інформуємо також, що від Міністерства освіти і науки України на слуханнях виступатиме Олексій ШКУРАТОВ, заступник Міністра освіти і науки з питань європейської інтеграції.

Додаток: згадане на 24 арк.

Перший заступник Міністра

Андрій ВІТРЕНКО

Олександра ГУСАК
097 256 67 07
olexandra.husak@gmail.com

МОН № 1/6017-22 від 03.06.2022

Підписав: Вітренко Андрій Олександрович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000000FF902F0052288600
Дійсний: з 16.07.2020 0:00:00 по 16.07.2022 0:00:00

**Інформаційно-аналітичні матеріали
Міністерства освіти і науки України**

до слухань на тему:

«Захист прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи, внаслідок збройної агресії Російської Федерації»

15 червня 2022 року

I. ВСТУП

Широкомасштабна агресія російської федерації проти України спричинила низку гострих проблем у сферах освіти і науки, серед яких вимушене переміщення осіб у регіони України та країни, де безпекова ситуація є кращою, внаслідок спричинених воєнними діями загроз життю, здоров'ю, безпеці всіх громадян України.

За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців станом на 29 травня 2022 року кількість біженців з України за кордон склала понад 6,8 млн осіб¹.

Найбільша кількість українських біженців припадає на сусідні країни Європейського Союзу (Польща - 3,63 млн осіб, Румунія - 989,4 тис. осіб, Угорщина - 682,6 тис. осіб, Словаччина - 461,2 тис. осіб).

Станом на 27.05.2022 за кордон виїхали 677 994 учнів та 25 168 педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти.

Незмінним пріоритетом для Міністерства освіти науки України залишається забезпечення сталості навчання та викладання, незалежно від того чи здобувачі освіти вимушено переміщені до більш безпечних регіонів України, чи виїхали за кордон.

У науковій сфері одним з ключових завдань залишається збереження наукового потенціалу та можливостей продовження виконання розпочатих та запланованих наукових, науково-технічних робіт та проектів.

II. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ УРЯДУ У СФЕРАХ ОСВІТИ І НАУКИ

Допільна, шкільна освіта, інклюзивне навчання

Поточний стан (статистика, основні виклики, проблеми)

З перших днів війни МОН спільно з обласними департаментами/управліннями освіти і науки проводить активну роботу з евакуації дітей з особливими освітніми потребами, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування з зони бойових дій на безпечні території в межах України та за кордон.

Для виявлення та забезпечення потреби дітей з особливими освітніми потребами, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей, які перебувають в складних життєвих обставинах на території України та за кордоном, МОН спільно з ЮНІСЕФ запровадив проект «Моніторинг та забезпечення потреб дітей в умовах війни».

За результатами моніторингу станом на 24.02.2022 року в системі МОН функціонувало 544 заклади, в структурі яких є пансіон/інтернатна група. В цих

¹ <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>

закладах 103 966 учнів отримували освітні послуги, з яких 44 890, окрім освітньої послуги, проживали в пансіонах/інтернатах/інтернатних групах.

Із загальної чисельності учнів, 13 583 (13%) є дітьми з інвалідністю, 4 292 (4.1%) є дітьми-сиротами, дітьми позбавленими батьківського піклування.

У зв'язку з початком війни в Україні, 42 233 дітей із числа тих, які перебували у зазначених закладах цілодобово, були повернуті батькам/законним представникам, зокрема 17 966 учнів спеціалізованих закладів освіти; 15 918 учнів спеціальних шкіл та НРЦ; 8 270 учнів закладів загальної середньої освіти (ліцеї, гімназії, ін.); 498 дітей евакуйовані разом із працівниками закладів на безпечні території в межах України, зокрема, до пансіонів закладів освіти Закарпатської, Івано-Франківської, Тернопільської, Хмельницької, Чернівецької областей, з яких 286 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; 652 дитини продовжують перебувати в закладах, що знаходяться в умовно безпечних територіях.

Щодо дітей, повернутих до батьків Враховуючи, що значна частина дітей цієї категорії може потребувати підтримки, отримання додаткових соціальних послуг, працівниками закладів освіти, спільно з проектом здійснюється вивчення ситуації щодо забезпечення потреб дітей з усіх типів закладів інституційного догляду (окрім спеціалізованих), що складає 24 267 дітей.

Планується провести більш детальне вивчення ситуації, виокремлення ще вужчої цільової групи дітей, які потребують першочергової допомоги та підтримки, долучення до роботи суб'єктів соціальної роботи на рівні територіальних громад тощо.

Станом на 28.05.2022 року поточна ситуація наступна. З 429 закладів, які долучені до моніторингу, отримано інформацію від 290 закладів стосовно 12 508 дітей (51,5% від загальної цільової групи). Важливим компонентом, який передбачений Моніторинговою формою, є Висновок, у відповідності до якого уповноважені особи від закладу, на основі наявної інформації про дитину, її сім'ю, додаткового з'ясування ситуації, мають зробити припущення про те, чи дитина перебуває у відносній безпеці, а також чи потребує вона захисту або ж підтримки. На сьогоднішній день, щодо 276 дітей зроблені припущення і подано інформацію, що вони потребують захисту, а 816 дітей потребують підтримки.

Станом на лютий 2022 року в Україні існувала мережа з 667 інклюзивно-ресурсних центрів. Станом на 28 травня кількість працюючих ІРЦ скоротилася до 568 (99 ІРЦ перестали надавати послуги).

Що зроблено у сфері для захисту прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав

2033 дитини з особливими освітніми потребами евакуйовано за межі України, з них 1072 - діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування.

1267 дітей виїхали за кордон організованими групами із супроводжуючими особами:

651 – до Республіки Польща. Це діти з Вінницької - 33, Запорізької - 106, Київської - 31, Кіровоградської - 27, Одеської - 233, Полтавської – 36, Харківської - 12, Хмельницької областей - 173.

267 – до Італії (Закарпатська - 53, Запорізька - 115, Сумська – 38, Донецька - 61).

34 – до Німеччини (Рівненська область - 25, м. Київ - 9).

66 - до Чехії (Вінницька, Житомирська області).

105 – до Туреччини (Дніпропетровська область).

85 – до Іспанії (Донецька область).

59 – до Румунії (Одеська область).

Решта 766 дітей з ООП виїхали разом з батьками.

МОН проводить постійний моніторинг перебування дітей за межами України, вивчення та задоволення їх потреб, забезпечується ротація супроводжуючих їх осіб.

З метою ефективної роботи збереженої мережі постановою КМУ від 29 квітня 2022 р. № 493 «Про внесення змін до Положення про інклюзивно-ресурсний центр» були розширені можливості ІРЦ на час воєнних дій. Зокрема, були:

- розширені завдання ІРЦ;
- надані додаткові гарантії для осіб з особливими освітніми потребами, які вимушено змінити своє місце проживання (перебування);
- передбачені можливості для подання заяв, отримання висновків про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи та отримання консультацій фахівцями ІРЦ особами, з якими перебуває дитина;
- надано можливість використання документів з мобільного додатка Порталу Дія (Дія);
- зменшено термін проведення комплексної оцінки для дітей, які переїхали на тимчасове місце проживання;
- розширені можливості для проведення повторної комплексної оцінки розвитку дитини, у тому числі з метою проведення моніторингу розвитку особи (за згодою батьків).

Також були передбачені можливості для дітей, що постраждали внаслідок воєнних дій, у тому числі отримали психологічні травми. Зокрема, відповідно до внесених змін, прояви наслідків психологічної травми можуть бути підставою наявності в дитини особливих освітніх потреб. Також передбачено можливості для виявлення схильностей до проявів девіантної поведінки та її причин, психологічного стану особи, а також їх впливу на освітню діяльність. Тепер ІРЦ можуть надавати рекомендації для організації освітнього процесу для дітей, які зазнали психологічної травми та дій, спрямованих на запобігання посиленню психологічної травми.

З метою посилення спроможності ІРЦ Міністерство освіти і науки України за участі психологів проекту «Підтримай дитину» провело перший спеціалізований семінар для психологів ІРЦ «Психологічна травма: основні відомості та першочергові кроки», під час якого додатково ознайомило психологів ІРЦ з особливостями прояву психологічної травми в дітей.

З метою забезпечення умов для навчання осіб з особливими освітніми потребами під час війни постановою КМУ від 26 квітня 2022 р. № 483 «Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530 і від 15 вересня 2021 р. № 957» були внесені зміни до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти і Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти. Зокрема, були розширені можливості на час воєнного стану щодо зарахування дітей з особливими освітніми потребами шляхом збільшення можливої кількості дітей з ООП в одному класі чи групі, залучення до надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг (допомоги) фахівців інклюзивно-ресурсних центрів, педагогічних працівників закладу

освіти, зокрема з числа тих, що вимушені були змінити своє місце проживання (перебування) та/або місце роботи внаслідок збройної агресії РФ.

Також були підготовлені:

- проєкт постанови КМУ «Про внесення змін до Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр» (направлений на погодження до ЦОВВ);

- проєкт постанови КМУ «Про внесення змін до Державного стандарту базової середньої освіти» (візується в МОН);

- проєкт наказу МОН «Про затвердження Порядку утворення та умов функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти» (29 травня завершилось громадське обговорення на сайті МОН);

- проєкт наказу МОН «Про затвердження Порядку надання логопедичних послуг в системі освіти» (знаходиться на громадському обговоренні);

- проєкт наказу про внесенням змін до наказу МОН від 23.04.2018 № 414 «Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти».

В умовах правового режиму воєнного стану особливо важливо забезпечити права учнів на продовження здобуття освіти, зокрема, в установленому порядку перевести їх на наступний рік навчання, видати свідоцтва досягнень або табелі навчальних досягнень та документи про здобуття освіти.

Згідно з пунктом 2 Порядку переведення учнів закладу загальної середньої освіти на наступний рік навчання, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 14.07.2015 № 762 (зі змінами), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 30 липня 2015 р. за № 924/27369, переведення учнів на наступний рік навчання здійснюється на підставі результатів підсумкового (семестрового та річного) оцінювання учнів згідно з рішенням педагогічної ради закладу загальної середньої.

Цим самим Порядком урегульовано окремі питання залишення учнів для повторного здобуття загальної середньої освіти, визнання їх такими, що вибули із закладу освіти з можливістю поновлення, оцінювання в екстернатній формі здобуття освіти тощо.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 28.03.2022 № 274 «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні» спрощено процедуру переведення учнів до іншого закладу загальної середньої освіти. Так, зарахування здобувачів загальної середньої освіти, які вимушені були змінити місце навчання та/або проживання (перебування) і проживають (перебувають) в Україні чи за її межами, до закладів освіти здійснюється за заявою (її сканованою копією чи фотокопією), що подається до закладу освіти одним з батьків, опікуном, іншим законним представником, родичем здобувача освіти або повнолітнім здобувачем освіти нарочно, факсом, електронною поштою, іншими засобами зв'язку чи у будь-який інший спосіб (за вибором заявника).

Крім того, відповідно до наказу від 01.04.2022 № 290 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань завершення 2021/2022 навчального року» запропоновано закладам загальної середньої освіти застосовувати індивідуальний підхід до кожного учня/учениці, гнучко використовувати відповідні

процедури в найкращих інтересах дитини для дотримання її права на продовження здобуття освіти.

Зокрема, при здійсненні оцінювання за II семестр рекомендовано зараховувати всі оцінки, які отримав учень (учениця) упродовж цього семестру незалежно від місця навчання: у закладі, де навчався до російського вторгнення; у закладі, де навчається зараз за місцем тимчасового перебування; у будь-якій іншій школі, яка здійснює очне, змішане чи дистанційне навчання або екстернат. Це може бути будь-який заклад загальної середньої освіти, зокрема й приватні заклади освіти, і за її межами. Заклади освіти, у яких тимчасово навчалися учні, можуть видавати їм інформаційні довідки про період навчання із зазначенням переліку предметів, окремих тем та результатів оцінювання.

В окремих випадках (відсутності результатів оцінювання з об'єктивних причин, у тому числі у відсутності в учнів з певних обставин можливості долучитися до навчання під керівництвом педагогів; у разі проведення понад 50% уроків з певного предмета у дистанційному форматі; під час оцінювання предметів варіативної складової) за рішенням педагогічної ради закладу, затвердженим відповідним наказом, оцінювання за II семестр учнів 5-8 та 10 класів може здійснюватись не за 12-бальною шкалою, а «зараховано»/«не зараховано».

Слід зазначити, що у 2021/2022 навчальному році, відповідно до нормативно-правових актів, здобувачів загальної середньої освіти звільнено від проходження державної підсумкової атестації (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України в сфері освіти» від 24 березня 2022 року № 2157-IX; наказ Міністерства освіти і науки України від 28.02.2022 № 232 «Про звільнення від державної підсумкової атестації учнів, які завершують здобуття початкової та базової загальної середньої освіти у 2021/2022 навчальному році», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 03 березня 2022 року за № 283/37619).

У відповідній графі додатку до документа про освіту робиться запис "звільнений(а)".

Крім того, учні 1-10 класів можуть бути не переведені на наступний рік навчання та залишені для повторного здобуття загальної середньої освіти у тому самому класі на підставі письмової заяви одного з їхніх батьків чи інших законних представників.

Зараз триває процес виготовлення документів про базову середню освіту та повну загальну середню освіту для цього річних випускників 9-х та 11-х класів.

Орієнтовно в першій половині червня 2022 року державне підприємство «Інфоресурс» планує узгодити з департаментами (управліннями) освіти і науки обласних, Київської міської держадміністрацій, а також регіональними вузлами графіки відвантаження їм документів про базову середню освіту та повну загальну середню освіту, додатків до цих документів та відзнак про досягнення в навчанні для передачі школам та вручення випускникам.

Видача документів про освіту та заповнення додатків до них здійснюється відповідним закладом освіти. У випадку, якщо на час закінчення навчального року заклад освіти, випускникам якого було замовлено свідоцтва, не функціонує внаслідок збройної агресії російської федерації, заповнення додатків до документів про освіту може здійснити інший заклад освіти за місцем перебування випускника (для учнів, які перебувають за кордоном - будь-який заклад освіти в Україні), визначений органом управління у сфері освіти. У цьому випадку у додатку уповноваженою особою закладу

освіти, що заповнила додаток до свідоцтва, робиться запис з посиланням на наказ, «Додаток заповнено на підставі наказу МОН від 01.04.2022 № 290».

Слід зазначити, що обов'язковою складовою Єдиної державної електронної бази з питань освіти є реєстр документів про освіту, завдяки якому учень/учениця має можливість за посиланням оформити електронний запит і отримати на електронну пошту всю інформацію щодо власного документу про освіту.

20 травня 2022 року Уряд ухвалив зміни до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану в частині виділення коштів для придбання та виготовлення документів про освіту для здобувачів освіти, які завершують навчання у 2022 році. Таким чином, видатки бюджету на виготовлення документів про освіту та додатки до них є пріоритетними.

Прийняття нормативного акту гарантує виконання фінансової складової щодо забезпечення випускників документами про освіту.

МОН спільно зі швейцарсько-українським проєктом DECIDE та за підтримки Посольства Швейцарії в Україні запустив сайт emergency.mof.gov.ua для міністерств освіти, директорів шкіл та вчителів у країнах, які прийняли українських дошкільнят та школярів. На ресурсі висвітлені актуальні питання зі сфери шкільної освіти, а також зібрані гуманітарні потреби, які необхідні для здійснення навчання в Україні.

Ресурс допоможе міжнародній освітянській спільноті зрозуміти освітню траєкторію дитини, зокрема знання і навички, які вона отримала під час навчання в Україні. Ця інформація необхідна для адаптації дитини до нового закладу освіти за кордоном.

На сайті є інформація про систему освіти в Україні, особливості різних рівнів навчання, короткий опис основних освітніх програм для 1-11 класів. Окрім того, у розділі «Вебінари» освітяни можуть переглянути профільні заходи щодо системи української освіти та шкільних програм.

У розділі щодо напрямів допомоги українській освіті, яка постраждала внаслідок повномасштабного вторгнення РФ в Україну, міжнародна освітянська спільнота може знайти перелік потреб та скontaktувати із українським МОН для подальшої співпраці.

Професійна (професійно-технічна) освіта

Поточний стан (статистика, основні виклики, проблеми)

В умовах військової агресії російської федерації професійно (професійно-технічна) освіта зазнала значних втрат, які суттєво вплинули на її суб'єктів, інфраструктуру, механізм функціонування.

За час військової агресії російської федерації проти України станом на 19.05.2022 зруйновано 9 закладів П(ПТ)О; пошкоджено 98 закладів П(ПТ)О.

У регіонах, які знаходяться на тимчасово невідконтрольних Україною територіях або ведуться активні бойові дії, ступінь пошкоджень визначити неможливо.

Повністю поновлено освітній процес у дистанційному/змішаному форматі в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в 19 областях України. Частково поновлено освітній процес у закладах профтехосвіти 6 областей.

При організації освітнього процесу в умовах воєнного стану пріоритетом є забезпечення максимально можливої безпеки кожної дитини, кожного працівника системи освіти. Тому, МОН листом від 07.03.2022 №1/3377-22, рекомендовано

організовувати роботу закладів П(ПТ)О залежно від конкретної ситуації: тимчасове призупинення освітнього процесу, організація освітнього процесу за дистанційною або змішаною формами навчання (за погодженням з державною військовою адміністрацією).

Зкладам професійної (професійно-технічної) освіти запропоновано виконувати теоретичну частину освітньої програми організувати з використанням технологій дистанційного навчання. Практичну частину підготовки здобувачів освіти, яку неможливо виконати, рекомендовано перенести на період після закінчення воєнного стану. Також здобувачам професійної (професійно-технічної) освіти дозволено зараховувати проходження виробничої практики (результати навчання), здобуті шляхом неформальної освіти у разі працевлаштування здобувачів освіти на підприємстві (установі, організації) за кордоном, якщо таке буде підтверджено відповідним листом керівника цього підприємства (установи, організації).

Окрім того, на офіційному сайті МОН розміщено різні онлайн-ресурси, якими можна скористатися для дистанційного навчання. Посилання на онлайн-ресурси та їх перелік за посиланням: <https://cutt.ly/GJqr5ix>.

З метою організації та виконання програми внутрішньої академічної мобільності здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти на території України затверджено Положення про внутрішню академічну мобільність здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються у закладах професійної (професійно-технічної) освіти України (наказ Міністерства освіти і науки України від 26.03.2022 №273, що зареєстрований в Міністерстві юстиції України 20 квітня 2022 р. за № 437/37773).

Положення регламентує діяльність закладів професійної (професійно-технічної) освіти України щодо організації внутрішньої академічної мобільності здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, встановлює загальний порядок організації та виконання програми внутрішньої академічної мобільності здобувачів П(ПТ)О на території України, визнання та зарахування її результатів.

Що зроблено у сфері для захисту прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав

Для тимчасово переміщених українців створено Ресурсний хаб (Resource Hub), на якому розміщується інформація щодо можливості продовження освіти, навчання та працевлаштування. Ресурсний хаб містить ключову інформацію про систему освіти в Україні, що допомагає покращити розуміння українських кваліфікацій усіх типів та їх визнання, а також орієнтує українців у виборі можливостей щодо освіти, навчання та працевлаштування в країнах ЄС. Вся інформація доступна англійською та українською мовами.

Міністерством освіти і науки України у цьому напрямку проведено низку консультацій з представниками Європейського фонду освіти щодо наповнення зазначеного хабу.

13 травня 2022 року Уряд затвердив постанову № 599 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо врегулювання питань академічної мобільності». Відтепер заклади професійної (професійно-технічної) освіти в межах, визначених статтями 52 і 53 Закону України «Про професійну (професійно-технічну)

освіту» можуть брати участь у міжнародному співробітництві, застосовуючи вимоги Порядку реалізації права на академічну мобільність.

Пріоритетні завдання державної політики

Міністерством освіти і науки України заплановано запуск модуля «Професійна освіта онлайн» веб платформи дистанційного навчання "Всеукраїнська школа онлайн" за посиланням: <https://profosvita.online/>. Станом на сьогодні здійснюються заходи щодо наповнення модуля. Використання таких курсів і матеріалів допоможе закладам (професійно-технічної) освіти здійснювати викладання в умовах війни та надасть можливість українським здобувачам професійної (професійно-технічної) освіти здобути необхідні для здійснення професійної діяльності знання і навички.

Фахова передвища, вища освіта, освіта дорослих

Поточний стан (статистика, основні виклики, проблеми)

Наразі немає точної інформації щодо кількості здобувачів та викладачів закладів фахової передвищої та вищої освіти, які навчаються або працюють в Україні, але перебувають внаслідок воєнної агресії за кордоном на території держав-членів ЄС та інших держав. Більше 70 тис студентів із України також навчаються за кордоном (у 2016-2017 н.р. їх кількість нараховувала 77,424 тис. здобувачів).

Основними викликами, з якими зіштовхнулися зазначені особи:

- суттєве погіршення соціального і матеріального забезпечення, психологічного стану, необхідність вирішення ключових побутових проблем всіх учасників освітнього процесу, що опинилися за кордоном;

- погіршення платоспроможності та, відповідно, платіжної дисципліни щодо оплати навчання здобувачів, які навчаються у закладах фахової передвищої, вищої освіти за кошти фізичних осіб;

- необхідність гнучкого реагування щодо здобуття освіти на основі академічної мобільності у закладах фахової передвищої, вищої освіти в Україні і за кордоном, для викладачів та науковців щодо пошуку можливостей стажування за кордоном та інших інструментів викладацької і наукової активності;

- неможливість підтримання звичайних оф-лайн комунікацій із освітянською спільнотою в Україні;

- необхідність оформлення відрядження та обмежений термін можливого перебування викладачів закладів вищої освіти державної форми власності за кордоном (до 60 днів), крім випадків їх стажування, забезпечення діяльності державних органів влади в особливому режимі в умовах воєнного стану;

- ризики затягування війни із можливістю втрати наукового та людського потенціалу для України.

Для закладів фахової передвищої, вищої освіти в Україні, які організують роботу викладачів та навчання здобувачів, які тимчасово перебувають за кордоном як тимчасово-переміщені особи, викликами під час воєнного стану є:

- відсутність дієвих механізмів партнерства між українськими і закордонними закладами вищої освіти та коштів для їх фінансування, що має потенціал залучення

українських університетів до європейських мереж на правах їх повноправного партнерства у відповідних альянсах, що дозволило би їм швидше реформуватися, подолати виклики, спричинені війною, і, як наслідок, стати сильнішими, запобігти масштабному відтоку висококваліфікованих фахівців;

- університети не можуть придбати та отримати обладнання, передбачене за кошти проектів міжнародної технічної допомоги (МТД), зокрема проектів Програми ЄС Еразмус+, яке наразі є конче необхідними для забезпечення дистанційного навчання. До початку воєнного стану частина університетів-координаторів провела всі формальні процедури щодо організації закупівель обладнання, проте оплата заблокована Постановою КМУ від 9 червня 2021 р. № 590 «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану». У той же час, згідно з вимогами Програми ЄС Еразмус+ закупівля обладнання має відбутися у першій половині життєвого циклу проекту, а наступний фінансовий транш від ЄС можливий лише за умови використання 90 % першого фінансового траншу;

- через блокування виплат проектів Програми ЄС Еразмус+ українські студенти та викладачі не можуть використати своє право на міжнародну академічну мобільність (від 2-х тижнів до 12 місяців), залежно від типу співпраці з європейськими університетами-партнерами, які організують короткотермінове навчання, практику, викладання та стажування в державах-членах ЄС.

Що зроблено у сфері для захисту прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав

Забезпечення доступу до здобуття освіти у своїх закладах освіти дистанційному режимі. Заклади фахової передвищої освіти 24 регіонів продовжують здійснювати освітній процес дистанційно та за змішаною формою. У 24 регіонах університети працюють дистанційно, з них у 12 областях освітній процес організовано за змішаною формою.

Адаптація освітнього процесу. У зв'язку з необхідністю відновлення освітнього процесу та підготовкою до завершення навчального року закладами фахової передвищої, вищої освіти в умовах воєнного стану МОН рекомендовано: для здобувачів освіти невипускних курсів внести зміни до індивідуальних навчальних планів шляхом ухвалення рішень про перенесення частини освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик тощо), які не можуть бути виконані в дистанційному або змішаному форматі або для цього неможливо створити необхідних умов з урахуванням ситуації в конкретному закладі освіти, на наступні періоди навчання. У разі крайньої необхідності вбачається можливим дострокове завершення 2021/2022 навчального року для цієї категорії здобувачів освіти; для здобувачів освіти випускних курсів запропоновано забезпечити виконання навчального плану, зокрема з урахуванням визнання результатів неформальної освіти, провести атестацію здобувачів та видачу документів про здобуття відповідного рівня освіти. У разі неможливості проведення атестації здобувачів у традиційному форматі МОН рекомендовано проведення атестації здобувачів дистанційно з використанням

інформаційно-комунікаційних технологій. У виключних випадках, у разі неможливості здобувачем освіти оформити бакалаврську роботу – провести атестаційний іспит.

Відповідно до частини четвертої статті 34 Закону України «Про вищу освіту», частини п'ятої статті 35 Закону України «Про фахову передвищу освіту» керівники закладів освіти несуть персональну відповідальність за провадження освітньої діяльності в закладі освіти.

Забезпечення доступу до освіти на основі академічної мобільності. Здобувачі вищої освіти, які внаслідок військової агресії російської федерації були вимушені переїхати на територію ЄС, мають можливість продовжувати навчання в інших закладах фахової передвищої, вищої освіти безпосередньо або дистанційно, реалізуючи своє право на академічну (кредитну) мобільність. Такий потенціал забезпечується на основі Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 579 від 12.08.2015. Така форма надає широкі можливості для здобувачів, які будучи перемішеними з території бойових дій до країн ЄС, можуть продовжувати навчання дистанційно, застосовуючи:

- внутрішню академічну мобільність – будучи учасниками освітнього процесу у закладах фахової передвищої, вищої освіти в межах України (переважно у західних регіонах);

- зовнішню академічну мобільність – як учасники освітнього процесу у закладах фахової передвищої, вищої освіти ЄС.

Крім того, перебуваючи на території ЄС, здобувачі можуть продовжувати навчання дистанційно у закладах фахової передвищої, вищої освіти України, в яких вони отримували освітні послуги до російської військової агресії.

Особи, які виїхали до країн ЄС та здобувають науковий ступінь доктора наук, є науково-педагогічними і педагогічними працівниками або іншими учасниками освітнього процесу, за програмами академічної мобільності у закладах фахової передвищої, вищої освіти та наукових інститутах ЄС можуть приймати участь у спільних проектах, проводити наукові дослідження, здійснювати наукове стажування, підвищувати кваліфікацію.

Реалізація права на мобільність для здобувачів - переміщених осіб може відбуватися як на основі діючих договорів про співробітництво в галузі освіти та науки між закладами освіти України та країн ЄС, так і з власної ініціативи на основі індивідуальних запрошень та інших механізмів, що забезпечує гнучкість освітнього процесу для молоді, які заради безпеки були змушені їхати за кордон. Такі ініціативи наразі реалізуються за допомогою коштів закладів фахової передвищої, вищої освіти країн Європи, створених благодійних фондів на рівні закладів та їх об'єднань, коштів приватних донорських організацій, коштів міжнародних організацій.

Механізм академічної мобільності разом із можливостями віддаленого навчання дозволяють у порівнянні із іншими альтернативами зберегти людський потенціал освітньої галузі в Україні як у період воєнного часу, так і під час її відновлення, використати переваги інтернаціоналізації освіти, найбільш ефективно скористатися потенціалом допомоги з боку ЄС, який реалізується на території європейських країн. Досвід застосування зовнішньої академічної мобільності закладів освіти у попередніх роках, безпосередній вплив на її реалізацію на рівні окремих європейських закладів та можливість її адаптації до потреб та інтересів окремих переміщених учасників

освітнього процесу є перевагами такого варіанту спільної політики забезпечення їх прав і свобод.

Визнання неформальної освіти здійснюється відповідно до Порядку, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08.02.2022 №130 “Про затвердження Порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або з інформальної освіти”, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 16 березня 2022 року за №328/37664.

Проведення комунікаційних кампаній МОН із закордонними партнерами. На підтримку українського освітнього середовища країнами ЄС спільно із освітньою спільнотою України з перших днів військової агресії російської федерації реалізуються різноманітні комунікаційні кампанії. Інструментами комунікації виступають он-лайн зустрічі, наради, круглі столи, конференції, звернення МОН та представників освітньої спільноти до європейських організацій, ЗВО та їх об'єднань. На підтримку всіх учасників освітнього процесу в Україні зі своїми ініціативами виступили Рада міністрів освіти ЄС, Європейська асоціація університетів (EUA), Європейська асоціація закладів вищої освіти (EURASHE), Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти (ENQA), Європейський простір вищої освіти (EHEA), Мережа національних інформаційних центрів з академічного визнання та мобільності (ENIC-NARIC), Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти (EQAR), Асоціація європейських багатопрофільних університетів високого міжнародного стандарту Coimbra Group, Гільдія європейських дослідницьких університетів, Асоціація університетів Франції (France Universités), Рада ректорів Бельгії, Міністерства освіти Польщі, Литви, Латвії, Естонії, Чехії, Італії, Греції, Ірландії, Франції, Великобританії, Словенії та інших країн.

Міністерство освіти і науки синхронізовано з Національним Еразмус-офісом від початку агресії російської федерації працює з Європейською Комісією з метою підтримки і розширення можливостей для українських закладів вищої освіти, здобувачів та викладачів за допомогою коштів та програм Європейського Союзу. За цей час на прохання України підвищено гнучкість реалізації проектів програми ERASMUS+, дозволено переглядати заходи та напрями використання коштів поточних проектів, реагуючи на нагальні потреби в період воєнного стану, збільшено обсяги фінансування та полегшено оформлення академічної мобільності для українських здобувачів, науковців, викладачів та молоді. Додатково відкрито онлайн ресурси для вчителів шкіл та їх участь у курсах підвищення кваліфікації. Близько 40 українських університетів отримали окрему можливість додати проектні заявки на конкурс Жан Моне, граничний термін якого був у період воєнного стану.

Доступ до освіти на основі організації вступу до закладів фахової передвищої, вищої освіти:

У відповідь на виклики воєнного часу МОН розроблено Порядок прийому для здобуття вищої освіти в 2022 році, затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України 27 квітня 2022 року № 392, що дозволяє створити максимально можливі безпечні умови проведення вступної кампанії із застосуванням цифровізованого доступу, збереженням рівних та прозорих умов проведення вступного випробування, забезпеченням об'єктивності та мінімізації корупційних ризиків. Замість традиційних

вступних випробувань (ЗНО, ЄВІ/ЄФВВ) у 2022 році заплановано проведення таких тестувань: національного мультипредметного тесту (НМТ), магістерського комплексного тесту (МКТ), магістерського тесту навчальної компетентності (МТНК).

МОН організовано підготовку тимчасових екзаменаційних центрів для проведення основних сесій національного мультипредметного тесту (далі – НМТ). Визначено 23 країни та 39 населених пунктів, де планується організувати центри для проведення НМТ, а також магістерського комплексного тесту, тесту загальної навчальної компетентності для вступу до магістратури. Список відповідних пунктів затверджено наказом МОН від 19.05.2022 № 465 «Про затвердження переліку закордонних населених пунктів. На території яких буде створено тимчасові екзаменаційні центри для проведення основних сесій національного мультимедійного тесту». До країн, де буде організовано дистанційне складання НМТ, увійшли: Естонська Республіка, Ірландія, Італійська Республіка, Королівство Бельгія, Королівство Данія, Королівство Іспанія, Королівство Швеція, Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Нідерланди, Португальська Республіка, Республіка Австрія, Республіка Болгарія, Республіка Молдова, Республіка Польща, Республіка Хорватія, Словацька Республіка, Румунія, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Угорщина, Федеративна Республіка Німеччина, Французька Республіка, Чеська Республіка.

Попередньо на 30 травня 2022 р. кількість зареєстрованих для складання НМТ за кордоном склала 18,6 тис. осіб, з них найбільше осіб зареєструвалися у Польщі (31%), Німеччині (26%), Чехії (9%). Ці результати реєстрації є проміжними.

Учасники мають остаточно визначитися з вибором міста/країни та з 21 червня до 7 липня 2022 року на [інформаційній сторінці](#) у спеціальній формі вказати назву населеного пункту, у якому йому буде зручно пройти тестування.

Пріоритетні завдання державної політики

- забезпечення доступу до фахової передвищої та вищої освіти для осіб, які вступають або навчаються у закладах фахової передвищої та вищої освіти в Україні, перебуваючи за кордоном як тимчасово переміщені особи, шляхом надання їм всебічної підтримки (в т.ч. інформаційної, організаційної), залучення їх до програм академічної мобільності;

- організація вступної компанії на базі тимчасових екзаменаційних центрів для проведення національного мультипредметного тесту, магістерського комплексного тесту, магістерського тесту навчальної компетентності;

- підтримка закладів фахової передвищої та вищої освіти в Україні у їх співпраці із закордонними ЗВО в реалізації програм подвійних дипломів, інших видів партнерства, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності та привабливості отримання освіти в Україні;

- залучення закладів фахової передвищої та вищої освіти України до участі у Європейських альянсах університетів, проектах ERASMUS+, HORIZON, проектів від інших світових донорів, навчання фандрейзингу;

- підтримка та сприяння дистанційній роботі викладачів закладів фахової передвищої, вищої освіти, які перебувають за кордоном, для здійснення освітнього процесу в Україні, зокрема шляхом надання робочого місця для осіб, які не мають

достатнього обладнання, надання доступу до інформаційних ресурсів (бібліотеки, онлайн бази даних тощо);

- підтримка та сприяння підвищенню кваліфікації викладачів та науковців закладів передвищої, вищої освіти, які перебувають за кордоном, зокрема шляхом застосування інструментів академічної мобільності, тимчасового працевлаштування за професійним профілем ;

- сприяння розширенню фінансового забезпечення доступу до освіти здобувачів фахової передвищої, вищої освіти за рахунок залучення міжнародних фінансових організацій до ініціатив пільгового кредитування навчання або компенсації відсотків, використання інших інструментів фінансової підтримки здобуття освіти;

- пошук партнерів серед міжнародних організацій та сприяння партнерству в частині технічної допомоги для формування міжнародних майданчиків для пошуку та комунікації між донорами та ЗВО/ЗФПО, формування навичок використання інструментів фандрайзингу ЗВО/ЗФПО та розробка відповідної платформи; сприяння встановленню прямих партнерських відносин українських ЗВО/ЗФПО з іноземними ЗВО/ЗФПО та формування інституту патронату (шефства) над окремими ЗВО/ЗФПО у питаннях їх відбудови та розвитку

- сприяння отриманню якісної вищої освіти за кордоном молоді із України із наступним використанням їх потенціалу для відновлення економіки України, трансферту цінностей європейського суспільства на основі пошуку грантової підтримки для здобувачів із України для отримання вищої, вищої професійної освіти за кордоном за критично важливими спеціальностями для відновлення економіки України (з вимогою їх повернення після навчання в Україну)

Наука та інновації

Поточний стан (статистика, основні виклики, проблеми)

В умовах війни сфера науки та інновацій зазнала значних втрат, які суттєво вплинули на її суб'єктів, інфраструктуру, механізм функціонування.

Оцінити зараз середньо- та довгострокові впливи війни на сферу наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вкрай важко, зокрема через непрогнозованість подальшого розвитку ситуації та проблеми зі збором інформації щодо можливості продовження виконання розпочатих та запланованих наукових, науково-технічних робіт та проектів, а також інноваційних проектів, наявності кадрового потенціалу, стану дослідницької та інноваційної інфраструктури.

Наразі основною проблемою сфери науки та інновацій є неможливість провадження наукової та інноваційної діяльності на високому рівні як повністю (у тимчасово окупованих чи постраждалих від обстрілів регіонах), так і частково (в інших регіонах України).

Станом на сьогодні наявні такі дані щодо пошкоджень (руйнувань) майна та будівель наукових установ:

не пошкоджено - 217;

частково пошкоджено - 70;

повністю пошкоджено - 2;

інформація відсутня - 9 (оскільки знаходяться на окупованій території) Пошкоджено близько 15% дослідницької інфраструктури закладів вищої освіти та наукових установ, зокрема унікальне наукове обладнання та устаткування, дослідні лабораторії, центри колективного користування науковим обладнанням.

Значного руйнування зазнали заклади вищої освіти та наукові установи, які знаходяться у Сумській, Чернігівській, Харківській та Миколаївській областях, однак наразі не можливо встановити суму завданих збитків у зв'язку з постійними обстрілами та продовженням руйнування інфраструктури.

Водночас відсутня інформація щодо об'єктів, які знаходяться у містах Маріуполь, Херсон, Донецькій та Луганській областях, оскільки територія окупована.

Певна кількість наукових та науково-педагогічних працівників з початку війни російської федерації проти України залишила територію нашої країни та виїхала до інших країн. Наразі кількість таких працівників, за результатами аналізу наданої МОН інформації Національною академією наук, національними галузевими академіями наук та іншими центральними органами виконавчої влади складає 1392, з них кількість осіб, які продовжують здійснювати наукову, науково-технічну, науково-організаційну, науково-педагогічну діяльність складає 1026 осіб.

Метою діяльності Міністерства після закінчення воєнних дій є відновлення та розвиток сфери науки та інновацій, зокрема відновлення та розвиток наукового потенціалу країни, задля швидкого відновлення економіки та обороноздатності України, а також вирішення нагальних соціальних питань.

Що зроблено у сфері для захисту прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав

Постановою Кабінету Міністрів України від 13 травня 2022 року № 599 “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо врегулювання питань академічної мобільності” врегульовано питання академічної мобільності здобувачів освіти (наукового ступеню), педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників закладів вищої освіти та наукових установ.

Акт, зокрема, визначає процедуру реалізації права на академічну мобільність, порядок проходження, визнання та зарахування результатів академічної мобільності для українських учасників в межах міжнародної співпраці в галузі освіти, науки, інновацій.

Імплементация зазначеної процедури в умовах воєнного стану дасть змогу гарантувати право на безпечну освіту студентів, які вимушено покинули місце свого постійного перебування або Україну, в більш безпечних регіонах України або за кордоном, сприяти їхньому поверненню в Україну після завершення або припинення воєнного стану, адже офіційно дозволить зарахувати результати такого навчання після повернення до свого закладу постійного місця навчання. Також реалізація процедури гарантуватиме право на безпечні умови праці наукових та науково-педагогічних працівників, що підтримає інтелектуальний потенціал України, оскільки забезпечить збереження посади за основним місцем роботи до двох років.

Таким чином для українських здобувачів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти, здобувачів наукового ступеню, педагогічних,

науково-педагогічних та наукових працівників будуть створені сприятливі умови для проведення наукових досліджень у найкращих світових лабораторіях та дослідницьких центрах, підвищення рівня теоретичної та практичної підготовки, професійної майстерності учасників академічної мобільності тощо.

Для швидкого інформування українських науковців та інноваторів про можливості їх підтримки в Україні та за кордоном створено інформаційний канал Info Science Bot, через який ми оперативно інформуємо про нові ініціативи підтримки у сфері науки та інновацій: <https://t.me/InfoScienceBot>. У боті розміщено 130 публікацій про можливості підтримки для науковців та інноваторів, кількість активних користувачів - 3 189. Info Science Bot в умовах воєнного стану працюватиме як майданчик обміну інформацією, оскільки через нього можна подавати актуальні новини, пропозиції щодо підтримки науки та інновацій в Україні, безпечних умов праці.

Активно функціонує платформа «Наука та бізнес» як онлайн-майданчик для комунікації та ефективної взаємодії представників бізнесу та наукової спільноти, що надає можливість підприємцям мати доступ до провідних наукових розробок, а вченим – реалізувати власний потенціал і комерціалізувати результати наукового пошуку.

В умовах воєнного стану користувачі розміщують інформацію про пошук партнерів для реалізації ініціатив з розроблення курсів із соціального підприємництва для тимчасово переміщених осіб, учасників бойових дій та членів їхніх сімей, реалізації проєкту інноваційної системи діагностики вогнепальних поранень на КТ та багато інших проєктів, спрямованих на вирішення актуальних питань в умовах воєнного стану.

Постановою Кабінету Міністрів України від 03 травня 2022 року № 536 внесено зміни до Порядку конкурсного відбору та фінансування Національним фондом досліджень проєктів з виконання наукових досліджень і розробок.

Головною метою прийнятих змін до Порядку є відновлення надання Національним фондом досліджень грантової підтримки проєктів. Для цього пропонується надати можливість Фонду проводити конкурсні відбори проєктів з виконання наукових досліджень і розробок, що виконуватимуться спільно українськими та іноземними науковими товариствами, установами, організаціями.

Це рішення сприятиме залученню коштів іноземних фондів, товариств, установ та організацій та проведенню вченими досліджень.

МОН розроблено проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених», метою якого є удосконалення норм Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», що стосуються створення умов та правил забезпечення діяльності різних суб'єктів дослідницької інфраструктури та сприяння їх об'єднанню, з метою оптимального використання основних фондів (в тому числі об'єктів дослідницької інфраструктури) оборотних засобів та фінансових активів для проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, надання науково-технічних послуг, проведення наукової і науково-технічної експертизи, підготовки кадрів. Окрім того, законопроект спрямовано на удосконалення норм Закону, які стосуються наукової діяльності молодих вчених, шляхом розширення державної підтримки їх наукової діяльності.

Окрім того, міністерством розроблено розпорядження Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року” метою якого є створення необхідних організаційних, правових та фінансових передумов для відновлення та розвитку системи дослідницьких інфраструктур в Україні, підвищення їх конкурентоспроможності, а також розвитку наукової та інноваційної сфери в частині доступу вчених до передових дослідницьких інфраструктур в ЄС.

Стимулом до розвитку дослідницької інфраструктури, яка дозволить українським науковцям здійснювати свою діяльність з вільним доступом до наукового обладнання має стати схвалення Урядом розробленої МОН постанови Кабінету Міністрів України “Питання Центрів колективного користування науковим обладнанням”. Метою зазначеного нормативно-правового акту є удосконалення нормативно-правової бази в частині утворення та функціонування Центрів колективного користування науковим обладнанням як осередків надання доступу до наукового обладнання (в тому числі, інструментів, приладів, інвентаря) для проведення наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок суб’єктами наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності;

МОН звернулось до Європейської комісії з закликом припинення співпраці в галузі освіти, науки та інновацій з рф, засудження агресії рф, підтримки українських вчених. З березня 2022 р. Європейська комісія заборонила укладання нових контрактів і угод в межах програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» з установами рф та почала процес ретельної перевірки всіх діючих проектів в межах програм «Горизонт Європа» та «Горизонт 2020», у яких беруть участь російські дослідницькі організації. Для українських вчених були створені окремі можливості в рамках напряму Марії Склодовською-Кюрі. Крім цього, не зважаючи на не закінчення внутрішньодержавних процедур щодо приєднання України до програм «Горизонт Європа» та «Євратом», Європейська Комісія дозволила укладати Угоди про виконання проектів з українськими організаціями й розпочати відповідне фінансування.

Інша ініціатива ЄС надає доступ українцям до програми Science4Refugees в мережі EURAXESS. Тут розміщено інформацію про стажування, роботу в режимах неповного та повного робочого дня. Портал ERA4Ukraine містить сторінку ініціативи громадської групи студентів-волонтерів і дослідників з академічних установ Європи та світу #Science4Ukraine. На цій сторінці волонтери збирають і поширюють інформацію про можливості підтримки українських аспірантів і науковців на університетському, національному та міжнародному рівнях.

Також для підтримки українських вчених президент Європейської дослідницької ради (ERC) Марія Лептін звернулась до 5600 грантоотримувачів ERC із проханням надати тимчасове працевлаштування дослідникам і технічному персоналу з України. Тільки за перші дні надійшло 380 пропозицій.

Українським вченим до кінця 2022 року надано безкоштовний доступ до електронних ресурсів наукової інформації у межах проекту Research4Life. Станом на кінець травня понад 450 українських установ зареєструвалися або відновили реєстрацію на платформі Research4Life і отримали можливість налаштувати своїм працівникам доступ до важливих електронних ресурсів.

За наявною інформацією, значна частина (понад 17 %) українських користувачів працюють з науковою літературою, перебуваючи за кордоном. Таким чином, українські

вчені та освітяни, які через війну були вимушені виїхати за кордон, наразі мають додаткові можливості для продовження своєї наукової та освітньої діяльності завдяки доступу до важливих джерел наукової інформації.

Пріоритетні завдання державної політики

Політика відновлення та розвитку сфери науки та інновацій під час воєнного стану та у післявоєнний час буде спрямована на вирішення основних проблем та потреб відповідних сфер за наступними блоками:

створення належних умов для здійснення науковцями та інноваторами наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності:

відновлення грантової підтримки наукових досліджень і науково-технічних розробок Національним фондом досліджень України (відновлення фінансування проєктів, відновлення процедур конкурсного відбору);

забезпечення українським вченим та інноваторам доступу до передових електронних ресурсів наукової інформації (реферативних, бібліографічних, повнотекстових баз даних, баз даних з патентно-ліцензійною та кон'юнктурно-економічною інформацією);

забезпечення інформаційної та організаційної підтримки наукових і науково-педагогічних працівників, які перебувають за кордоном як тимчасово переміщені особи, залучення їх до програм академічної мобільності;

розвиток мережі дослідницької та інноваційної інфраструктури:

залучення міжнародної допомоги для відновлення мережі дослідницької та інноваційної інфраструктури;

відбудова та відновлення наукових установ, відновлення дослідницької та інноваційної інфраструктури;

прийняття проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених»;

прийняття розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року»;

прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Питання Центрів колективного користування науковим обладнанням»;

інтеграція у європейський та світовий дослідницький простір:

інтенсифікація участі українських організацій в програмі з досліджень та інновацій «Горизонт Європа», програмі з досліджень та навчання Євратом, в європейській інноваційній програмі EUREKA та інших програмах ЄС;

проведення перемовин з Європейською комісією щодо надання міжнародної технічної допомоги для сплати внеску України за участь в програмах «Горизонт Європа» та «Євратом», або відтермінування чи звільнення від сплати внеску.

Організація дистанційного навчання та цифрова трансформація

Поточний стан (статистика, основні виклики, проблеми)

У сфері залишаються **наскрізні проблеми, які стосуються в тому числі здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних працівників, які виїхали за кордон**: (1) відсутність у багатьох учасників освітнього процесу доступу до комп'ютерного обладнання, програмного забезпечення та якісного Інтернету, що погіршує доступ до дистанційного навчання; (2) відсутність якісного онлайн-контенту для певних рівнів освіти (початкова, професійна (професійно-технічна) освіта) та доступу до електронних підручників, а також відсутність бюджетного фінансування на покриття вказаних потреб; 3) відсутність достовірної інформації щодо сфери освіти, зокрема щодо автоматизованого обліку дітей шкільного віку, вчителів (необхідна оперативна інформація систематично збирається вручну).

Основним викликом для держави в контексті організації дистанційного навчання для українських здобувачів освіти, які перебувають за кордоном, залишається забезпечення доступу до української освіти та можливості продовжувати навчання за українською програмою, українською мовою, а педагогічним працівникам - забезпечення можливості продовжувати роботу дистанційно або ж тимчасово навчати українських дітей за кордоном.

Для того, щоб українські здобувачі освіти та педагогічні, науково-педагогічні працівники захотіли повертатися до України, потрібно не втрачати з ними зв'язок (тримати його через керівництво їх закладів освіти, дипломатичні представництва України в інших країнах тощо), з'ясовувати їх потреби та задовольняти їх (у тому числі за підтримки партнерів з розвитку).

Здобувачі фахової передвищої, вищої освіти, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав, можуть долучитися до навчального процесу на основі організованого закладами дистанційного навчання. На 26 травня 2022 р. заклади фахової передвищої освіти всіх регіонів продовжують здійснювати освітній процес дистанційно, з них 21 – за змішаною формою. У двох областях декілька ЗФПО відновили очну роботу. У 24 областях і місті Києві університети працюють дистанційно в синхронному та асинхронному режимі.

Що зроблено у сфері для захисту прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав

Із метою забезпечення безперервності навчання українських **здобувачів загальної середньої освіти**, які вимушено виїхали за кордон внаслідок російської агресії, реалізовано такі кроки.

1. Згідно із законодавством країн, що приймають дітей із України, зарахування до закладів загальної середньої освіти відбувається за заявами батьків. Це надасть можливість учням системно продовжити здобуття освіти.

За ініціативою громадських організацій українців у окремих країнах (за сприяння органів управління освітою цих країн і місцевої влади), для переселенців можуть бути організовані окремі заклади та класи, навчання в яких проводитиметься за державними стандартами та освітніми програмами України. Видача документів про освіту в таких умовах здійснюватиметься **Міжнародною українською школою** (далі - МУШ) або будь-яким іншим ЗЗСО України, із яким громадські організації або заклади освіти країн

перебування матимуть відповідні угоди про допомогу українським дітям. Усі учні повинні бути в установленому законодавством України порядку зараховані до МУШ або іншого закладу освіти.

Якщо школа, у якій діти навчалися в Україні, уже організувала дистанційне навчання, учням необхідно рекомендувати підключитися до нього. Встановити контакт зі своїм закладом повинні батьки.

Батьки можуть також звернутися до МУШ із заявою про зарахування на екстернат на індивідуальній основі. Необхідну інформацію розміщено на офіційному вебсайті школи: <https://uis.org.ua/>.

2. Функціонує **Всеукраїнська школа онлайн** (далі - ВШО) (<https://lms.e-school.net.ua/>) - платформа для дистанційного та змішаного навчання учнів 5-11 класів та методичної підтримки вчителів.

Платформа містить відеоуроки, тести та матеріали для самостійної роботи з 18 основних предметів: українська література, українська мова, біологія, біологія та екологія, географія, всесвітня історія, історія України, математика, алгебра, алгебра і початки аналізу, геометрія, мистецтво, основи правознавства, природознавство, фізика, хімія, англійська мова та зарубіжна література.

Увесь навчальний контент відповідає чинним державним освітнім програмам, а його якість перевірена Українським інститутом розвитку освіти. Перелік, тематику курсів і календарно-тематичне планування затверджено Міністерством освіти і науки України.

Вказану платформу створено за кошти державного бюджету для вільного (безоплатного), некомерційного (без отримання прибутку) використання в процесі здобуття повної загальної середньої освіти. Усі авторські права на навчальні матеріали врегульовано в процесі їх створення й вони можуть вільно використовуватись здобувачами освіти, педагогічними працівниками та іншими слухачами в будь-якому куточку світу. Цю платформу вже використовують представники української діаспори в понад 130 країнах світу. Тому відповідні матеріали можуть вільно використовуватися для організації освітнього процесу для українських дітей, що знайшли притулок у будь-якій країні.

Важливо наголосити, що вказана платформа не є закладом дистанційної освіти й не забезпечує отримання документів про освіту, а є онлайн-ресурсом із освітніми матеріалами, якість яких підтверджена державою, для самостійного опановування предметів за шкільною програмою.

3. За підтримки ГС "Освіторія" розроблено **Методичні рекомендації щодо використання ВШО** з покроковими інструкціями для педагогічних працівників і здобувачів освіти (<https://bit.ly/37hBAhE>), а також забезпечено переклад вказаних методичних рекомендацій на різні мови.

4. Створено **Всеукраїнський онлайн розклад** (<https://bit.ly/3KaWcH0>). Інтерактивний розклад містить посилання на освітні матеріали, підручники тощо для предметів згідно з календарно-тематичним плануванням.

Онлайн-розклад реалізується на базі інтерактивного Google-календаря, до якого в режимі реального часу мають доступ усі охочі. Розклад розроблено для учнів 1-11 класів.

5. Ініційовано **телепроект "Навчання без меж"** - спільний освітній проєкт Міністерства освіти і науки України, Міністерства культури та інформаційної

політики, українських телеканалів ПЛЮСПЛЮС, «Піксель» та регіональних каналів Суспільного мовника, а також платформ онлайн-телебачення MEGOGO, Київстар ТБ, 1+1 video, sweet.tv та volia.tv, який реалізується на основі Всеукраїнського онлайн розкладу.

6. На офіційному вебсайті державної наукової установи “Інститут модернізації змісту освіти” опубліковано **електронні версії підручників** для всіх класів у форматі pdf., які пройшли конкурс і отримали статус рекомендованих для використання в освітньому процесі. Їх можна вільно використовувати за посиланнями:

<https://mon.gov.ua/ua/tag/pidruchniki>

<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/>

<https://lib.imzo.gov.ua>

Щодо продовження здобуття вищої освіти.

Здобувачі вищої освіти, які внаслідок військової агресії російської федерації були вимушені переїхати на територію ЄС, мають можливість продовжувати навчання в інших закладах вищої освіти (ЗВО) безпосередньо або дистанційно, реалізуючи своє право на академічну (кредитну) мобільність.

Для розширення можливостей здобувачів продовжувати освітній процес у зручних для них умовах та із залученням сучасних технологій МОН дійшов домовленостей з провідними світовими освітніми онлайн платформами Coursera, Udemu та Edx щодо безкоштовного надання ними онлайн-курсів для здобувачів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Coursera надає безкоштовний доступ до понад 5200 курсів і 2200 проектів від провідних університетів і партнерів Coursera на платформі Coursera for Campus для всіх українських закладів освіти та здобувачів освіти. Реєстрація для закладів освіти відкрита за покликанням <https://bit.ly/3r0Q7FL>.

З метою залучення якомога більшого та різноманітного освітнього контенту для використання закладами освіти України МОН також співпрацює з провідними закладами вищої освіти інших країн (як-то, MIT, Stanford University, Southern New Hampshire University, Arizona State University). Окрім цього, МОН працює над формуванням пакету домовленостей з компанією Zoom щодо надання безкоштовних ліцензій на використання їх продукту для закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, а також з компанією Google над щодо надання безкоштовних додаткових рішень Google Workspace for Education для забезпечення освіти в умовах воєнного стану. Враховуючи комплексний підхід до вирішення питання організації дистанційного навчання, МОН розроблено фахової передвищої та вищої освіти, який буде опікуватися впровадженням напрацьованих командою МОН рішень щодо організації дистанційного навчання – розгортанням курсів онлайн-платформ, світових університетів та цифрових продуктів – в своєму закладі освіти, комунікацією з партнерами з розвитку, здобувачами освіти та МОН.

З метою підтримки освітньої і наукової діяльності закладів вищої та фахової передвищої освіти у період воєнного стану Міністерством освіти і науки України досягнуто домовленості з компанією Google щодо надання до кінця 2022 року безкоштовного та розширеного доступу до інтернет-сервісу Google Workspace for Education’s Teaching and Learning. Розширений доступ дозволить учасникам освітнього процесу здійснювати запис зустрічей та зберігати їх безпосередньо на

хмарному сховищі Google Drive, а також проводити навчальні заняття та практичні підготовки для 250 учасників одночасно.

Окрім цього МОН:

Створена інтерактивна мапа пошкоджених і зруйнованих закладів освіти “Освіта під загрозою”: <https://saveschools.in.ua/en>

Розроблений освітній чат-бот у Telegram і Viber для підтримки переміщених здобувачів освіти, їхніх батьків щодо інформації про освітні можливості продовження навчання в країні перебування: <https://t.me/EducationUaBot>

Команда МОН збирає та актуалізує перелік корисних ресурсів для дорослих та дітей щодо психологічної підтримки, навчання та інформування. Також тут міститься перелік приватних закладів освіти, які відкрили доступ до своїх сервісів у цей час для всіх охочих: <https://bit.ly/3qXeBzy>

Опрацьовуються проблемні питання, отримані від Міністерств освіти інших країн та дипломатичних установ України щодо навчання українських здобувачів освіти в країнах Європейського Союзу для підготовки системних відповідей.

За підтримки DECIDE (швейцарсько-українського проекту “Децентралізація для розвитку демократичної освіти”) створено вебсайт для профільних міністерств, місцевих органів влади, закладів освіти та педагогічних працівників у країнах Європи для надання підтримки здобувачам освіти в процесі адаптації до нових умов і навчальних програм у країнах їх тимчасового перебування. На вебсайті міститься короткий опис української системи освіти та типових навчальних програм для різних рівнів освіти: <http://emergency.mon.gov.ua/>

Платформа для батьків і педагогічних працівників, створена ГС «Освіторія» в партнерстві з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) та за підтримки МОН України для надання відповідей на поширені питання стосовно навчання в Україні та за кордоном під час воєнного стану, інформацію про можливості та допомогу: <https://osvitanow.org/>

Забезпечується комунікація як на експертному, так і на політичному рівнях щодо важливості заохочувати та надавати можливість доступу до дошкільної та загальної середньої освіти тимчасово евакуйованим дітям з України, а також відзначено необхідність надання підтримки українським студентам і викладачам у доступі до освітнього та наукового процесу, надаючи безкоштовні навчальні програми та стипендії. Відзначено важливість створення можливостей для тимчасово евакуйованих дітей з України вивчати українську мову та історію України в будь-яких куточках Європи.

Пріоритетні завдання державної політики

здійснення збору інформації (у тому числі через дипломатичні представництва України в інших країнах, місцеві органи управління освітою, структури ООН тощо) щодо актуального місця перебування та потреб для якісної організації освітнього процесу та роботи здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних працівників (забезпечення комп’ютерним обладнанням, доступом до Інтернету, підручниками, електронним контентом тощо);

продовження наповнення вебплатформи дистанційного навчання “Всеукраїнська школа онлайн” освітніми матеріалами (для початкових класів, 5-11 класів, здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти);

забезпечення здобувачів загальної середньої освіти доступом до електронних підручників;

запровадження централізованої системи обліку дітей, здобувачів освіти, співробітників та закладів освіти всіх рівнів на підставі даних із державних реєстрів;

затвердження Стратегії цифрової трансформації освіти і науки та Плану заходів з її реалізації, який міститиме конкретні заходи та кроки, необхідні для виконання більшості вищевказаних завдань;

інформаційна підтримка, підвищення кваліфікації викладачів, технічне забезпечення викладачів та закладів, доступ до баз даних, соціалізація студентів, що навчаються дистанційно, через європейські заклади.

III. ПРОПОЗИЦІЇ ДО РЕКОМЕНДАЦІЙ СЛУХАНЬ

Рекомендувати Кабінету Міністрів України:

- 1) ініціювати зміни до відповідних постанов КМУ з метою розблокування виконання закладами вищої освіти України проектів Програми ЄС Еразмус, забезпечення цільового використання коштів грантів Програми та виконання зобов'язань за грантовими угодами щодо закупівлі обладнання, міжнародних відряджень, мобільності, виплат закордонним та українським партнерам проектів;
- 2) звернутися від імені українського Уряду до Європейської комісії з проханням щодо надання міжнародної технічної допомоги для сплати внеску України за участь в програмі ЄС з досліджень та інновацій "Горизонт Європа" та програмі з досліджень та навчання "Євратом", або відтермінування чи звільнення від сплати внеску
- 3) розглянути можливість розширення фінансового забезпечення доступу до освіти здобувачів фахової передвищої, вищої освіти за рахунок залучення міжнародних фінансових організацій до ініціатив пільгового кредитування навчання або компенсації відсотків, використання інших інструментів фінансової підтримки здобуття освіти.

Рекомендувати Міністерству освіти і науки України:

- 1) посилити роботу із закордонними міністерствами з питань освіти з щодо налагодження співпраці з реалізації громадянами України - здобувачами професійної (професійно-технічної) освіти права на академічну мобільність;
- 2) посилити роботу із закордонними міністерствами з питань науки, інновацій і технологій щодо налагодження співпраці з реалізації громадянами України - вченими, дослідниками, інноваторами можливостей продовження розпочатих в Україні досліджень та проектів із використанням дослідницької та інноваційної інфраструктури зарубіжних партнерів;
- 3) передбачити в програмах міжнародної підтримки Україні технічної допомоги для формування міжнародних майданчиків для пошуку та комунікації між донорами та ЗВО/ЗФПО, формування навичок використання інструментів фандрайзингу ЗВО/ЗФПО та розробки відповідної платформи

- 4) звернутися від імені українського уряду до Європейської комісії з проханням розширення вікна можливостей для української освіти, зокрема розглянути можливість запровадження механізму повноцінної участі українських університетів в альянсах європейських університетів та виділення додаткових коштів на фінансування такої участі;
- 5) звернутися до міжнародних донорів, міністерств освіти за кордоном із пропозицією включити до умов використання фінансової підтримки, грантів на навчання для здобувачів із України у закордонних закладах вищої освіти вимоги їх повернення після навчання в Україну.

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
(МКІП)

вул. Івана Франка, 19, м. Київ, 01601, тел./факс: (044) 235-32-57, тел. (044) 235-23-78
E-mail: info@mkip.gov.ua, web-site: <http://mkip.gov.ua/> код згідно з ЄДРПОУ 43220275

від _____ 20__ р. № _____

На № _____ від _____ 20__ р.

Голові Комітету Верховної Ради України
з питань соціальної політики та захисту
прав ветеранів
Третяковій Г.М.

Шановна Галино Миколаївно!

Відповідно до листа Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики від 19.05.2022 № 04-14/05-2022/81548 щодо проведення слухань на тему: «Захист прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав – членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи внаслідок збройної агресії Російської Федерації» Міністерство культури та інформаційної політики України повідомляє, що участь у слуханнях візьме заступник Міністра культури та інформаційної політики України ПЕТАСЮК Лариса Володимирівна (тел. 235 21 15, petasyuk@gmail.com).

Надсилаємо також пропозиції МКІП до інформаційно-аналітичних матеріалів та до проекту рекомендацій, які планується схвалити за результатами слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, що додаються.

Додаток на 15 арк. в 1 прим.

З повагою

Міністр

Олександр ТКАЧЕНКО

Алла Волкова 234 40 94

СЕД АСКОД 22.1 - Відділ документообігу та літературного редагування
ДОКУМЕНТ № 02/14/3-22 від 02.06.2022
Сертифікат [58E2D9E7F900307B0400000044F2F0056D98400](#)
Підписувач [Ткаченко Олександр Владиславович](#)
Дійсний з [11.06.2020 0:00:00](#) по [11.06.2022 0:00:00](#)

ПРОПОЗИЦІЇ

**Міністерства культури та інформаційної політики України
до інформаційно-аналітичних матеріалів та проекту рекомендацій, які
планується схвалити за результатами слухань у Комітеті Верховної Ради
України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів на тему:
«Захист прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-
членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи, внаслідок збройної
агресії Російської Федерації»**

Відповідно до Конституції України держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України. Україна дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави.

Відповідно до принципів державотворення та норм законодавства Україна не лише щоденно піклується про своїх громадян, які проживають на території батьківщини в умовах військового вторгнення росії, а й здійснює постійний моніторинг та діяльність в забезпеченні захисту прав і свобод українців (у тому числі культурних та інформаційних прав, свободи совісті та віросповідання), що виїхали за кордон, рятуючись від широкомасштабної військової агресії росії проти України.

За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців станом на 29 травня 2022 року кількість біженців з України, які внаслідок російської військової агресії змушені були покинути свої домівки та поїхати за кордон, перевищила 6,8 мільйона осіб. Водночас 2 229 500¹ українців з 28 лютого повернулися додому з-за кордону.

У зв'язку з початком активної фази російського вторгнення до України біля 23 % здобувачів закладів освіти сфери культури, підпорядкованих МКП, виїхали за межі України. Зокрема, за кордон виїхали 840 учнів мистецьких ліцеїв, 242 студенти фахових мистецьких коледжів та 1998 здобувачів вищої освіти. З них до держав-членів Європейського Союзу перемістилися 2647 осіб (86 % від загальної кількості тих, хто виїхав). Крім того, до країн Західної Європи поза ЄС (Швейцарія, Велика Британія) виїхали 147 здобувачів мистецької освіти. Найбільше число здобувачів мистецької освіти перемістилися до Республіки Польща (864 особи або 28 % переміщених) та Федеративної Республіки Німеччина (729 осіб або 24 % переміщених).

Усі переміщені здобувачі мистецької освіти закладів освіти сфери управління МКП мають доступ до навчальної інфраструктури в місцях перебування, також переважна більшість з них продовжують навчання в своїх Alma Mater в дистанційному форматі. З усіх переміщених здобувачів за програмами зовнішньої академічної мобільності продовжують навчання в іноземних закладах 208 студентів.

¹ Ця цифра відображає транскордонні переміщення, які можуть бути маятниковими, і не обов'язково вказує на стійке повернення, оскільки ситуація в Україні залишається дуже нестабільною та непередбачуваною. Через ситуацію, що постійно змінюється, робити висновки щодо остаточних тенденцій надто передчасно, тому ця цифра не була вирахована із загальної кількості біженців, поки не буде доступно більше даних про транскордонні переміщення.

Про наявність проблемних питань у зв'язку з перебуванням українських учнів та студентів закладів освіти сфери культури, зокрема, обмеження їхніх прав на доступ до української мистецької освіти, а також культурних прав і свобод не повідомлялося.

За межі України після 24 лютого 2022 року перемістилися 554 педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів освіти сфери культури, підпорядкованих МКП, більшість з яких перебувають у Республіці Польща (139 осіб або 25 % переміщених) та Федеративній Республіці Німеччина (155 осіб або 28 % переміщених). Більшість із зазначених викладачів, які ведуть практичні заняття з мистецтва, виїхали разом зі своїми учнями і продовжують їхню практичну мистецьку підготовку в місцях тимчасового перебування. 7 осіб з числа переміщених викладачів закладів вищої освіти перебувають за кордоном у творчих резиденціях, беруть участь у дослідницьких проєктах чи програмах академічної мобільності тощо.

Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти постійно проводить моніторинг інформації щодо можливостей підтримки українських митців та працівників сфери культури. Інформація про можливості розміщення, грантові програми, спільні проєкти тощо, які іноземні партнери пропонують українським митцям, які опинилися за кордоном, постійно оновлюється на офіційному вебсайті Держмистецтв (<https://arts.gov.ua/announcements/mozhlyvosti/>), а також на фейсбук-сторінці Держмистецтв (<https://www.facebook.com/StateArtsAgency>). Узагальнена інформація (у розрізі держав) станом на 31 травня 2022 року додається (додаток 1).

Двічі на тиждень Український культурний фонд формує добірки актуальних можливостей, що спрямовані на підтримку діячів культури, які залишилися в Україні або були змушені виїхати за кордон у зв'язку з повномасштабною військовою агресією російської федерації. Інформація оприлюднюється через офіційні канали зв'язку УКФ, зокрема офіційний вебсайт УКФ (<https://ucf.in.ua/>), телеграм-канал «УКФ ЩОДНЯ» та дайджест «Хроніки культурного фронту». Узагальнена інформація станом на 23 травня 2022 додається (додаток 2).

Доступ до книжок однією з ключових потреб українських дітей-переселенців для подолання наслідків психологічної травми та успішної інтеграції у нове для себе оточення. Під патронатом першої леді України Олени Зеленської Українським інститутом книги, Міністерством культури та інформаційної політики України та Міністерством закордонних справ України реалізується проєкт «Книжки без кордонів». Метою проєкту є забезпечення дітей з сімей - шукачів притулку книжками українською мовою.

Станом на кінець травня 2022 року надруковано і розповсюджено понад 80 тисяч примірників. Отримати книжки українською мовою українські діти тепер можуть в 11 країнах Європи: Польщі, Норвегії, Швеції, Естонії, Латвії, Литві, Словаччині, Чехії, Німеччині, Ірландії та Болгарії. Детальна інформація про проєкт додається (додаток 3).

У Польщі нині перебуває понад 3 млн тимчасових переселенців з України. Перша леді Республіки Польща Агата Корнгаузер-Дуда взяла під патронат реалізацію проєкту «Книжки без кордонів» у Польщі. Книжки друкують польські друкарні з оригінал-макетів, наданих безоплатно українськими видавцями. Місцеві партнери забезпечують збір коштів та розповсюдження книжок у місцях перебування родин: на вокзалах, в допомогових та культурних центрах, школах та бібліотеках.

Станом на 20 травня в рамках проекту у Польщі надруковано і розповсюджено 54,6 тисяч примірників. Зокрема, за підтримки Фондації «Освіта для демократії» (Edukacja dla demokracji) надруковано 30,6 тисяч примірників, із них – 10 тисяч примірників за допомоги Fundacja Kościuszkowska (США). Ще 24 тис примірників надруковано за підтримки Фондації Святого Миколая. Орієнтовно до кінця червня за підтримки Польського інституту книги буде надруковано ще 80 тисяч примірників.

Фондація «Універсального читання» (Powszechnego Czytania) спільно з іноземними партнерами зібрала 150 тис. доларів для грантів українським видавцям, які будуть розподілятися на конкурсній основі. Цей проект також реалізується під патронатом першої леді Польщі Агати Корнгаузер-Дуди.

Польська книжкова палата сприяє працевлаштуванню українських фахівців видавничої справи в Польщі.

ZAKS (організація колективного управління авторськими правами в Польщі) почала надавати допомогу у розмірі 5 тис. злотих українським митцям, зокрема письменникам.

Вроцлавський Дім Літератури (WDL) разом з Українським інститутом книги ініціював проект «Книжка оберігає», в рамках якого вже готуються до друку 8 книжок українською мовою (по 5 тисяч примірників кожна), права на які закуплені в українських видавців. Книжки будуть безкоштовно роздані тимчасовим переселенцям з України. Також українські книжки купують для бібліотек окремі місцеві громади та благодійні організації Польщі.

МКІП у співпраці з національними партнерами ЮНЕСКО розпочало визначення потреб в сфері охорони нематеріальної культурної спадщини серед громад, груп та окремих людей з України, які перебувають у п'яти сусідніх країнах: Угорщині, Молдові, Польщі, Румунії та Словаччині, як тимчасово переміщені особи, внаслідок збройної агресії російської федерації. Визначення потреб тимчасово переміщених громадян України було виділено пріоритетним напрямком дій з охорони нематеріальної культурної спадщини в надзвичайних ситуаціях.

Крім матеріальних збитків та людських жертв, критична ситуація в Україні також негативно впливає на соціальну структуру українського суспільства, змушуючи мільйони жінок, дітей та літніх людей залишати свої домівки. Як наслідок, нематеріальна культурна спадщина громад в Україні, фундаментальна частина їхньої ідентичності та спадкоємності опинилися під загрозою.

При реалізації зазначеної ініціативи наголошується, що громади повинні бути основними дійовими особами у визначенні того, як криза може вплинути на їхню нематеріальну культурну спадщину, як вони можуть її захистити, а також як вони можуть використовувати це як інструмент для стійкості та відновлення.

Опитування тимчасово переміщених осіб триватиме до кінця червня 2022 року за координацією Інституту етнології та соціальної антропології Словацької академії наук. На основі виявлених потреб буде розроблено низку конкретних проектів для підтримки збереження української нематеріальної культурної спадщини.

МКІП було забезпечено надання підтримки інформаційній кампанії проекту «Українцям про ЄС», спрямованої на протидію торгівлі людьми, шляхом інформування населення про те, як не стати жертвами торгівлі людьми, не потрапити

у трудове або сексуальне рабство та на яких умовах можна погоджуватись на працевлаштування чи вимушений переїзд на тлі ескалації війни в Україні, а також на основі Концепції Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2025 року. Зокрема, МКІП звернулося до МВС, ОВА, ДП «МПУ», УНІА «Укрінформ» щодо розміщення інформаційних матеріалів у межах кампанії на усіх доступних інформаційних ресурсах, а також друкованих матеріалів в адміністративних будівлях.

- Додатки:
1. Інформація про допомогу, яку іноземні партнери пропонують українським митцям під час війни на 6 арк.
 2. Добірка можливостей для митців та діячів культури, які залишилися в Україні або були змушені виїхати за кордон на 1 арк.
 3. Проект «Книжки без кордонів» на 4 арк.

**Інформація про допомогу, яку іноземні партнери пропонують
українським митцям під час війни
(інформація Держмистецтв станом на 31.05.2022)**

Польща

Резиденції для митців:

- Miejskie Centrum Kultury w Bydgoszczy запрошують митців у напрямках: література, музика, візуальне мистецтво та пропонують розміщення, стипендії та майстерні для роботи.
- FUNDACJA SALONY пропонує художню резиденцію. Під час резиденції потрібно буде займатися популяризацією через мистецтво місцевості Зеленої Гури, де буде проходити резиденція.
- Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu готові приймати творців усіх сфер – художників, письменників, людей театру, науковців, музейників, кураторів та їхні родини. Можуть надати університетські приміщення та резиденційні вілли в центрі Познані, а також забезпечити проживання, харчування та фінансову підтримку.
- Bałtycka Galeria Sztuki Współczesnej оголошує резиденції для українських художників у Слупську, Гданську і Кросно.

Робота для митців:

- Польська книжкова палата та асоціація видавців пропонують роботу.
- Sputnik Photos запрошує до себе на організаційну та офісну роботу. Також є можливість участі у фотопрограмі. Локація: Варшава.
- Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki закликають архітекторів та дизайнерів з України, які втратили роботу, заповнити заявку та отримати можливість працювати.
- Narodowy Instytut Muzyki i Tańca для українських митців, які зараз перебувають у Польщі, пропонують допомогу з пошуком роботи в сфері культури.

Литва

- Міністрество культури Литви спільно з Lietuvos Kultūros Taryba пропонує перелік можливостей для українських представників культурних та креативних індустрій. Українським митцям литовські інституції надають підтримку як у проектній, так і довгостроковій співпраці. У списку представлені можливості для українських митців з різних напрямків та секторів: музичного, театрального, дизайну, танцювального, архітектурного, літературного, фотографії тощо.
- Існує ряд культурних та мистецьких інституцій у Литві, які пропонують допомогу українцям.

- Підтримка української академічної спільноти від Університету Вітовта Великого: можливості навчання, працевлаштування, психологічна допомога, курси литовської мови та багато іншої корисної інформації.

- Lithuanian Council for Culture: Invitation to submit projects in support of Ukraine оголошують другий конкурс на фінансування щорічних мистецьких та культурних програм. Рада запрошує подавати заявки на ініціативи та проекти підтримки України за участю українців, які були змушені тимчасово залишити Україну, щоб шукати притулку в Литві після початку військової агресії РФ у формі культурної чи мистецької діяльності. Заявки приймаються до 30 березня.

Робота для митців:

- Креативна агенція autoriai у Литві закликає креативно-дизайнерські агенції Литви запрошувати українських біженців на роботу. У простій формі зібрані контакти агенцій, запити та перелік ресурсів, які вони можуть надати спеціалістам із діджитал дизайну, медіа, відео продакшну, ілюстраторам та представникам суміжних професій.

- Мистецький центр Nida Art Colony / Nidos meno kolonija від Вільнюської академії мистецтв надає простір для митців, колективів арт інституцій, фахівців культури та їхніх сімей, а також освітні можливості. Можлива допомога з транспортуванням.

- Інформація та можливості працевлаштування для українців у сфері культури та креативних індустрій.

Допомога з проживанням:

- Артисти Вільнюського театру «Low Air» пропонують резиденції у місті Вільнюс для культурних менеджерів, продюсерів, артистів, танцівників. Організація має можливість забрати біженців від кордону з Польщею або Литвою, надати безкоштовне житло для 2-4 осіб (або артиста з сім'єю) мінімум на три місяці, запропонувати студії та приміщення для репетицій, провести консультації та надати допомогу в організації професійної кар'єри, сприяти у пошуку творчих та викладацьких можливостей. Контакти для зв'язку: info@lowair.lt.

- Простір Tech Zity пропонує допомогу з проживанням, пошуком роботи та забезпечує місцем для творчості. Контакти для зв'язку: info@techzity.com.

- Університет Вітовта Великого у Каунасі, готовий прийняти 50 викладачів та 500 студентів з України у своїх гуртожитках та гостьових будинках. Контакт: milda.alisauskiene@vdu.lt.

Міністерство культури Литви пропонує низку можливостей та підтримку для митців з України, які були вимушені залишити свої домівки через війну, а саме: грантові програми для митців та культурних діячів; освітні проекти для дітей та молоді; грантові програми для проектів українських митців; можливості працювати та реалізовуватись у креативних напрямках та багато іншого.

Німеччина

Резиденції для митців:

- Karne Kunst запрошують стати учасниками резиденції резиденції українських митців та їх родини.

- Score BLN запрошують сучасних українських митців зі сфер живопису, скульптури, інсталяції, мультимедіа, відео, кіно, фотографії та перформансу стати учасником резиденції.

Робота для митців:

- Nordic Entertainment Group пропонують можливість працевлаштування та проживання для представників кіноіндустрії.

- architekturmeldungen.de/Architektur-Nachrichten запрошують проєктувальників та архітекторів з України на роботу.

Фінансова підтримка:

- European Cultural Foundation пропонують фінансову підтримку культурних ініціатив у різних напрямках.

- Фонд Prince Claus Fund попонує допомогти людям, які залишилися в Україні, та надати їм фінансову підтримку.

Також, www.ifa.de відкрили гарячу лінію, куди можуть звернутись українські митці, які знаходяться у Німеччині, за консультацією та допомогою.

Чехія

- Pomozte svému divadlu пропонують можливості з працевлаштування для діячів театру.

- Masaryk University у співпраці з Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy пропонують стипендії українським студентам для завершення навчання в Чехії. Крім того, університет пропонує і фінансову допомогу студентам, а викладачам — працевлаштування. Є можливість проживання для українських студентів, викладачів та членів їхніх сімей у гуртожитках університету.

- INI Project запрошують українських митців разом з сім'ями до мистецької резиденції у Празі строком на 3 місяці. Ini Space пропонує студію, гонорар і кошти на матеріали в розмірі 1000 євро, а також місце для проживання.

- Západočeská univerzita v Plzni готовий прийняти українських студентів та науковців, які були вимушені покинути Україну в наслідок війни. Університет надасть їм безкоштовне проживання в студентському гуртожитку та курс чеської мови.

Латвія

- Фонд VV Foundation надають можливість та підтримку для українських митців і запрошують на резиденцію. Вони можуть надати житло, приміщення для роботи та матеріали, а також адміністративну підтримку бажаним.

- Ризьке міжнародне бієнале сучасного мистецтва пропонує допомогу українським митцям у Латвії. Пропонують приміщення для роботи, читання і відпочинку та за необхідності юридичну допомогу. Контакти для зв'язку: hello@rigabiennial.com, Facebook, WhatsApp або Telegram: +37129147722 (Інес

– латвійська, англійська, російська мови) або +37128932505 (Анастасія – англійська, російська).

- Jāzpera Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija надає освітню допомогу тим, хто прибув до Латвії як біженець і не може продовжити навчання в Україні.
- TransArtists резиденції для письменників і перекладачів з України у Вентспілсі. Учасники резиденції зможуть взяти участь у численних літературних заходах. Резиденція тривати 4 тижні, мешканцям буде надано стипендію в розмірі 320 євро. Заявки можна подавати в будь-який час. Контакти для зв'язку та додаткової інформації: ventspilshouse@ventspilshouse.lv.

Франція

- Паризько-київський арт колектив soc!e пропонує допомогу українським митцям, які шукають прихисток у Франції. Контакт: socle.collectif@gmail.com.
- Резиденції для українських письменників, журналістів та митців у Парижі від Columbia International University США. Дедлайн — 10 травня 2022 року.
- За підтримки Ministère de la Culture та Collège de France програма PAUSE – Солідарність з Україною пропонує допомогу українським митцям та креативним діячам.

Бельгія

- Допомога з проживанням та фінансова допомога від OUT of SIGHT. Контакти для зв'язку: dusica.drazic@out-of-sight.be.
- Допомога з проживанням та фінансова допомога від wpZimmer Контакти для зв'язку: dusica@wpzimmer.be.
- Освітня програма для кураторів від KASK & CONSERVATORIUM School of Arts Gent (Бельгія). Подати заявку можна, надіславши листа на адресу curatorialstudies@hogent.be.
- Міжнародний будинок літератури Passa Porta пропонує резиденції для авторів і перекладачів. Під час резиденції надається безкоштовне проживання.

Іспанія

- Резиденції для письменників і перекладачів у Faberllull — мережі резиденцій мистецтв, наук і гуманітарних наук, розташованих у містах Олот (Каталонія) і Ла Массана (Андорра), керовані Інститутом Рамона Льюля у співпраці з міською радою Олота та урядом Андорри.
- Резиденція для художників Isla De Crear. Заявки на участь приймаються до червня 2022 року. Контакти для зв'язку: fdc@isladecrear.eu.

Італія

- Kunsthistorisches Institut in Florenz пропонує свою підтримку історикам мистецтва, дослідникам спадщини та іншим фахівцям у сфері мистецтв.
- Stone Oven House – art-резиденція для українців на півночі Італії.

Естонія

- Резиденція для письменників і перекладачів Pardimäe Lokaal проходитиме в Ляане- та Іда-Вірумаа, у селі під назвою Кангурісті. Вона пропонує умови для роботи перекладачам, письменникам, продюсерам, кураторам чи режисерам. Перебування триває мінімум 6 днів і максимум 2 місяці. Мешканці повинні оплачувати свої витрати (електрика, вода, дрова, інтернет). Контакти для зв'язку: kaja@zuga.ee.
- Навчання для українських студентів мистецьких спеціальностей у Тартуському мистецькому коледжі.
- Естонська академія мистецтв (Eesti Kunstiakadeemia) пропонує українським студентам можливість безкоштовного навчання у відділах мистецтва, дизайну, архітектури і культурного напрямку. Наразі приймаються заявки на бакалаврат і магістратуру на весняний семестр, крім того під час навчання студентів забезпечуватимуть житлом. Контакти для зв'язку: international@artun.ee.

Фінляндія

- У Фінляндії створили волонтерську ініціативу «Hiring Ukrainian talents: advertising & communication» для надання можливостей продовжувати працювати творчим фахівцям, які постраждали від російського вторгнення. З цією метою волонтери попросили місцеві компанії зібрати всі відкриті вакансії, які підходять для міжнародного креативного таланту.
- Резиденція від НІАР – Helsinki International Artist Programme. Культурні ініціативи з Фінляндії: Frame Contemporary Art Finland, Helsinki International Artist Programme, Connecting Points та Saari Residence запрошують українських митців разом з їхніми родинами, які наразі вимушені покинути територію України, взяти участь у резиденції. У межах програми надаватиметься житло та оплачуватимуться витрати на проїзд і проживання учасників у місті Гельсінкі та Мюньяякі. Термін перебування становить від 1 тижня до 3 місяців.
- Мистецькі резиденції для професіоналів з України у Фінляндії.
- Мистецька резиденція Pro Artibus для українських митців та мисткинь у Фінляндії.
- Мистецька резиденція AARK Archipelago Art Residency in Kotro Finland для українських професіоналів з дітьми у Фінляндії.
- Термінові резиденції та житло для митців та мисткинь, які вимушені покинути Україну через війну, у Фінляндії.

Швейцарія

- Швейцарський національний науковий фонд (SNSF) у співпраці зі швейцарською секцією Scholars at Risk (SAR) надає стипендії терміном 12 місяців для жінок-аспіранток або жінок-дослідниць (історія мистецтва / історія архітектури) з України.

- Великий Театр Женев надає можливість приєднатися до колективу оперного хору, а також запрошує танцюристів на роботу до компанії Dan be. Контакт для зв'язку info@gtg.ch.
- Резиденція для перекладачів, розташована в місті Вернетгаузен поблизу Цюриха. Заявку можна подати в будь-який час через онлайн-форму.
- Цюрихський університет мистецтв запрошує студентів з України на дипломні програми з мистецької освіти, дизайну, кіно, образотворчого мистецтва, музики, танцю, театру та міждисциплінарних досліджень.
- Lucerne University of Applied Sciences and Arts запрошує студентів або майбутніх студентів з України продовжити чи розпочати навчання у їхньому закладі. Контакт для зв'язку: ukraine-hslu@hslu.ch.
- Академія мистецтв НКВ Бернського університету прикладних наук приймає заявки на участь у дослідницькому проєкті SNSF «Луїджі Керубіні та навчання композиції в Паризькій консерваторії як комплексна викладацька практика (бл. 1810–1840)» від аспірантів або науковців. Тривалість проєкту – 12 місяців. Контакт для зв'язку: claudio.bacciagaluppi@hkb.bfh.ch.

США

- Гарвард надає стипендії на дослідження для вчених, художників і письменників, які перебувають у небезпечних ситуаціях. Контакти для зв'язку: unrue@fas.harvard.edu, harvardscholarsatrisk@harvard.edu, janeunrue@gmail.com (Джейн Унру, Jane Unrue).
- Організація Writing By Writers пропонує дві однотижневі резиденції (11–17 липня 2022 року) в The Wolf House у США, у Міннеаполісі, Міннесоті. Резиденція відкрита для письменників усіх жанрів: художньої літератури, наукової літератури, поезії, драматургії тощо.
- Для письменників і вчених пропонують працевлаштування у Дартмутському коледжі. Коледж також може допомогти з візою. Контакти для зв'язку: ainsley.e.morse@dartmouth.edu.
- Грант для митців з України (художники, скульптори, кінематографісти, фотографи, карикатуристи, виконавці, графічні дизайнери та інші).